

**ГІСТОРЫЯ ЗША
Ў ДАКУМЕНТАХ:
ПЕРАКЛАДЫ НА
БЕЛАРУСКУЮ**

**ГІСТОРЫЯ ЗША Ў ДАКУМЕНТАХ:
ПЕРАКЛАДЫ НА БЕЛАРУСКУЮ**

**Мінск
«Самсябеvyдат»
2014**

Змест

Прадмова аўтара-складальніка	4
Амерыканская рэвалюцыя	
Петыцыя аліўкавай галінкі	6
Дэкларацыя незалежнасці ЗША	9
Артыкулы Канфедэрацыі	12
XIX-XX ст. Прэзідэнцкія акты і пракламацыі	
Пракламацыя аб вызваленні нявольнікаў 1863 г.	19
3 пракламацыі Ф.Д. Рузвельта аб інтэрніраванні патэнцыяльна небяспечных чужынцаў – японцаў, немцаў і італьянцаў (2525, 2526 і 2527)	21
Загады 8972 і 9066 Ф.Д. Рузвельта	30
XX-XXI ст. Прамовы вядомых амерыканцаў	
«Ich Bin ein Berliner» Д.Ф. Кенэдзі	33
«У мяне ёсць мара» М.Л. Кінг	35
Зварот Прэзідэнта ЗША Дж У. Буша да нацыі 20 сакавіка 2003 г. ў пачатку Другой іракскай вайны	38
Папраўкі да Канстытуцыі ЗША	40

Прадмова аўтара-складальніка

Гісторык – як прафесіянал, так і аматар – мае працаваць непасрэдна з дакументамі, а не толькі з работамі па інтэрпрытацыі гэтых дакументаў. Але, калі гаворка ідзе пра вывучэнне гісторыі Злучаных Штатаў, значная колькасць работ беларускіх і расійскіх гісторыкаў грунтуецца не на дакументах а на высновах іншых даследчыкаў. Таму атрымоўваецца, што нярэдка «нашы» гісторыкі проста паўтараюць тое, што пісалі іх калегі часоў СССР ці амерыканскія гісторыкі. Але ці можна судзіць аб творчасці, маўляў, Пушкіна, не прачытаўшы аніводнага верша гэтага паэта? А ці шмат сучасных беларускіх амерыканістаў чыталі такія дакументы як Дэкларацыя незалежнасці Злучаных Штатаў, Петыцыя аліўкавай галінкі Артыкулы Канфедэрацыі? А ці ведаеце Вы, панове чытачы, што Пракламацыя аб вызваленні нявольнікаў, прынятая Лінкальнам падчас Грамадзянскай вайны 1861-65 гг. адмяняла рабства толькі там, дзе ўладу Лінкальна не прызнавалі? А хто ведае, што зняволенне ў канцлагерах патэнцыяльна небяспечных грамадзян падчас Другой сусветнай вайны – гэта з'ява не толькі ўласцівая СССР і гітлераўскай Германіі, але і ЗША, дзе японцы, немцы і італьянцы разглядаліся як «патэнцыяльна небяспечныя чужынцы»?

Пераклад дакументаў (пераважна пастановаў і прамовы палітычных лідараў) зроблены пераважна студэнтамі вну ў рамках маіх заняткаў па англійскай мове і перакладу. Праца над перакладам дакументаў пачалася ў 2009 г. і цягнулася да 2014 г. Адэкватнасць перакладу і яго адпаведнасць арыгіналу правярана ў кожным дакуменце. Каб кожны мог азнаёміцца з арыгінальнымі тэкстамі, пасля беларускай назвы кожнага дакумента ідзе яго назва на англійскай мове. Пры неабходнасці тлумачэнні асобных выказаў ці гістарычнай сітуацыі дадзены ў зносках.

Не ўсе дакументы ідуць у храналагічным парадку. Напрыклад, усе папраўкі да Канстытуцыі ЗША дадзены асобным дакументам. Таксама мы не спрабавалі ахапіць усё, і кожны можа знайсці нейкую прэзідэнцкую пастанову, прамову ці загад, якая змяніла гісторыю Злучаных Штатаў і якую мы не пераклалі. Але тое, што мы здолелі ахапіць, можа быць добрым дапаможнікам па вывучэнню гісторыі ЗША, а таксама права гэтай краіны.

Апублікаваныя ў гэтым зборніку матэрыялы ўжо былі неаднаразова размешчаны на розных інтэрнет-старонках. На гэты момант праект па перакладу гістарычных дакументаў з'яўляецца некамерцыйным і не патрабуе спонсарскай дапамогі. Арыгінальныя тэксты дакументаў па гісторыі ЗША ўжо з'яўляюцца грамадскім набыткам; у такіх ж грамадскіх набытках на свабоднае выкарыстанне перакладчыкі гэтых матэрыялаў перадаюць вынікі сваёй працы. Вынікі дадзенай інтэлектуальнай працы можна неабмежавана пераносіць у рэсурсы электроннага доступу або ў друк, пры ўмове захавання імёнаў перакладчыкаў і спасылкі на рэсурс, на якім знаходзіўся гэты зборнік.

*Андрэй Берастоўскі,
гісторык і перакладчык*

АМЕРЫКАНСКАЯ РЭВАЛЮЦЫЯ (1776-1783 гг.)

*“America is not... a self-interested empire. We were born out of revolution – against an empire”
Barak Obama, US President
(From talk in Cairo)*

*“Амерыка не з'яўляецца... эгацэнтрычнай імперыяй. Мы нарадзіліся падчас рэвалюцыі – супраць імперыі”
Барак Абама, Прэзідэнт ЗША
(З выступлення ў Каіры)*

Петыцыя аліўкавай галінкі¹ (The Olive Branch Petition)

Да Выдатнай Вялікасці Яснавяльможнага Караля

Мы, верна падданыя Вашай Вялікасці калоній Нью-Гэмпшыр, Масачусецкі Заліў, Род-Айлэнд і плантацыі Правідэнс, Канэктыкут, Нью-Ёрк, Нью-Джэрсі, Пенсільванія, акругі Нью-Касл, графства Кент, і Сасэкс, Дэлавер, Мэрылэнд, Вірджынія, Паўночная Караліна і Паўднёвая Караліна, ад імя саміх сябе, і жыхароў гэтых калоній, якія даручылі нам прадстаўляць іх у агульным з'ездзе, просім літасцівай увагі Вашай Вялікасці на гэту нашу сціплую петыцыю.

Саюз паміж нашай Маці-Краінай і нашымі Калоніямі, і сіла мяккага і справядлівага ўрада, прынеслі ўжо столькі пераваг, якія так патрэбны, і служаць гарантыяй таго, што іншыя краіны не перастаюць здзіўляцца і зайздросціць Вялікабрытаніі, якая стала адной з найвялікшых дзяржаў, якія толькі ведаў свет.

Ворагі краіны, якія не бачылі ніякай магчымасць парушыць гэты шчаслівы саюз праз грамадзянскія непарадкі, разумеючы, якія будуць наступствы, калі гэты саюз застанецца непарушаным, вырашылі, спыніць гэты няспынны і цудоўны рост багацця і сілы праз кантроль росту населеных пунктаў, з якіх ішлі гэтыя багацце і сіла.

У выніку адбыліся падзеі настолькі неспрыяльныя для гэтай задумы, што кожны прыхільнік інтарэсаў Вялікабрытаніі і нашых Калоній песціў прыемныя і разумныя чаканні хуткага ўзмацнення сіл саюза Брытаніі і яе калоній праз пашырэнне ўладанняў Кароны і адкіданне адвечных і заклятых ворагаў на большую адлегласць.

Па завяршэнні апошняй вайны, самыя слаўныя і адважныя з ваяроў Караля, Вашы верныя каланісты, якія ўнеслі ў поспех вайны столькі напружаных намаганняў, што спарадзіла выдатныя адозвы Вашай вялікасці, папярэдняга Караля і Парламента, без ценю сумнення ў праве, разам з іншымі краямі Імперыі, чакалі сваю долю ў дабротах міру і ўзнагародах перамогі і ваенных трафeyaў.

Хоць гэтыя ганаровыя пацверджанні заслуг каланістаў занесены ў Вашы аўгустейшыя аналы і запісы Парламента, без абвінавачвання ці нават падазрэння ў якім-небудзь злачынстве, іх ўступавалі новай сістэмай законаў і правілаў, прынятых для кіраўніцтва калоній, якія запоўнілі іх розум самым балючым страхам і рэўнасцю, ўзмоцненых трывогай аб магчымасці больш цяжкіх міжнародных разладаў, выкліканых небяспекай унутры краіны.

Не палегчыла трывогу каланістаў і якая-небудзь рыса гэтай сістэмы, якая магла б садзейнічаць дабрабыту Маці-краіны. Хоць і наступствы гэтай сістэмы былі ў большай ступені і адразу адчуты каланістамі, яе ўплыў пашкодзіў таксама і для камерцыі і росквіту Вялікабрытаніі.

Мы не жадаем брацца за няўдзячную задачу апісання розных надакучлівых хітрык, якімі карысталіся многія з Мінстраў Вашай Вялікасці, падманаў, і безвыніковых пагрозаў і некарысных праяваў жорсткасці, якія час ад часу яны ажыццяўлялі, у сваіх спробах выканаць гэты неразумны план, альбо сумнага адрознення паміж Вялікабрытаніяй і нашымі Калоніямі, якое па гэты фатальнай прычыне расце на працягу апошніх гадоў.

---

1 Прынята 5 ліпеня 1775 г. Другім Кантынентальным Кангрэсам Злучаных Штатаў Амерыкі

Міністры Вашай Вялікасці, якія упарта працягвалі сваю справу і прыступілі да адкрытых ваенных дзеянняў каб дабіцца свайго, прымусілі нас узяць у рукі зброю каб абараняцца, і ўцягнулі нас у барацьбу, якая настолькі агідна для пачуццяў Вашых верных каланістаў, што, калі мы бачым, каму мы павінны супрацьстаяць у гэтым змаганні, і калі яно будзе цягнуцца далей, то якія яно можа быць наступствы, тады наша ўласнае няшчасце, мы бачым як толькі частку маштабнай трагедыі.

Паколькі мы ведаем, якія непарадкі і насілле і няспынную варожасць можа спарадзіць грамадзянскі разлад, які умацняе супрацьстаянне варожых бакоў, мы лічым сябе абавязанымі перад Усемагутным Богам, Вашай Вялікасцю, нашымі суайчыннікамі і Вашымі падданымі і перад самімі сабой, неадкладна зрабіць усё, што ў нашых сілах, нават калі гэта нам небяспечна, каб спыніць далейшае праліццё крыві, а таксама каб прадухіліць бедствы, якія пагражаюць Брытанскай імперыі.

Такім чынам, мы вырашылі звярнуцца да Вашай Вялікасці па гэтых справах у такі цяжкі момант для Амерыкі, і, магчыма, для ўсіх Вашых валоданняў, мы найшчыра жадаем выконваць гэты абавязак з найвялікшай павагай для Вашай Вялікасці, і таму молімся, каб Ваша Каралеўская вялікадушнасць і добразычлівасць пабудзілі Вас прыняць найлепшыя рашэнні ў сувязі з пачуццямі, выкліканымі такой незвычайнай падзеяй. Калі мы можам выразіць ва ўсёй сіле пачуцці, якія хвалююць розумы Вашых паслухмяных падданых, мы перакананы, што Ваша Вялікасць аднясе ўсе магчымыя адхіленні ад глыбокай павагі, ці то ў тым, што мы кажам, ці нават у тым, што мы робім, не нейкаму ліхому намеру, а толькі як немагчымасці паводзіць сябе як звычайна па прычыне таго, што мы абараняем наша жыццё ад тых хітрых і жорсткіх ворагаў, якія злоўжываюць Вашым даверам і аўтарытэтам каралеўскай улады каб поўнасцю знішчыць нас.

Прывязаныя да асобы Вашай Вялікасці, Вашай сям'і і ўрада з усёй адданасцю, якую могуць натхніць прынцыпы і прыхільнасць; звязаныя з Вялікабрытаніяй наймацнейшымі сувязямі, якія могуць аб'яднаць грамадства, і шкадуючыя аб кожнай падзее, якая можа хоць неяк аслабіць іх, мы ўрачыста запэўніваем Вашу Вялікасць, што мы не толькі гарача жадаем аднаўлення былой гармоніі паміж Брытаніяй і нашымі калоніямі, і араджэння былой згоды паміж імі на такой цвёрдай аснове, каб зрабіць дабрабыт вечным і назаўжды спыніць які-небудзь магчымыя будучыя праяўленні варожасці, дзеля наступных пакаленняў абедзвюх краін, а таксама дзеля праслаўлення імя Вашай Вялікасці ў нашчадкаў той доўгай і гучнай славай, якая жыве ў памяці людзей аб тых славурых дзеях, чыя вартасці і здольнасці ратавалі дзяржавы ад цяжкіх патрасенняў, і, праз забеспячэнне шчаслівага жыцця іншым, ўзвялі самы высакародны і даўгавечны помнік сваёй славы.

Мы літасціва просім Вашу Вялікасць паверыць, што, нягледзячы на пакуты Вашых верных Каланістаў у ходзе цяперашніх непарадкаў, у нашых сэрцах хаваюцца настолькі пяшчотныя пачуцці да каралеўства, якога мы вядзем свае паходжанне, што мы не можам патрабаваць такіх умоў прымірэння, якія маглі б быць якім-небудзь чынам несумяшчальнымі з яго годнасцю ці дабрабытам. Гэта ўсё, звязанае з Радзімай як і мы, гонар і абавязак, а таксама цяга да Радзімы даюць нам сіл; а калі знікнуць турботы, што цяпер прыгнятаюць нашы сэрцы невымоўным смуткам, то Ваша Вялікасць знойдзе Вашых верных падданых на гэтым кантыненте гатовымі ўвесь час, жыццём і маемасцю адстойваць і сцвярджаць правы і інтарэсы Вашай Вялікасці і нашай Маці-Краіны.

Таму мы просім Вашу Вялікасць, каб Вашы каралеўскія ўлада і ўплыў маглі быць

выкарыстаны нам на палёгку ад нашых страха і рэўнасці выкліканых сістэмай, аб якой мы пісалі вышэй, і на ўсталяванне міру ва ўсіх землях Вашага валодання, з усей пакорлівасцю падпарадкоўваючыся мудрым рашэнням Вашай Вялікасці, пра тое, што можа быць мэтазгодным для дасягнення гэтых важных мэтаў, каб Вашай Вялікасці было заўгодна ажыццявіць некаторыя меры, ад якіх злучаныя намаганні Вашых верных каланістаў, у адпаведнасці з іх агульным рашэннямі, былі накіраваны на ўсталяванне шчаслівай і пастаяннай згоды, і каб ў пэўны час былі прыняты меры для прадухілення далейшага забойства падданных Вашай Вялікасці, і каб законы, якія чыняць ліха ў Калоніях Вашай Вялікасці маглі быць адменены.

Паколькі мудрасць Вашай вялікасці можа ўрэгуляваць сітуацыю так каб Вашы амерыканскія падданыя вярнуліся да цвярозага розуму, мы перакананы, што Ваша Вялікасць атрымае даволі здавальняючыя доказы адданасці Каланістаў да свайго Суверэна і Маці-Краіны, што мы жадаем ізноў мець магчымасць паказаць іх, выяўляючы шчырасць сваіх пачуццяў кожным сведчаннем адданасці і зрабіцца самымі паслухмянымі падданымі і самымі далікатнымі ў пачуццях Каланістамі.

Аб ты, каб Ваша вялікасць магла доўга і шчасліва правіць, і каб Вашы нашчадкі маглі кіраваць Вашымі валоданнямі сабе на славу і сваім падданым на шчасце, наша шчырая малітва.

Пераклад Крысціны Тыцюк

Дэкларацыя незалежнасці ЗША² (The Independence Declaration)

Другі Кантынентальны Кангрэс, 4 ліпеня 1776 года, Філадэльфія, Пенсільванія.

Калі ход падзей прыводзіць да таго, што адзін з народаў вымушаны скасаваць палітычныя сувязі, якія злучаюць яго з іншым народам, заняць самастойнае роўнае месца сярод дзяржаў свету, на якое ён мае права па законам прыроды, яе Тварца, паважлівае стаўленне да меркавання чалавецтва патрабуе ад яго тлумачэння прычын, якія заахвоцілі яго да такога аддзялення.

Мы зыходзім з той відавочнай праўды, што ўсе людзі створаны роўнымі, надзелены Тварцом пэўным неад'емнымі правам, да ліку якіх адносяцца жыццё, свабода, імкненне да шчасця. Для забеспячэння гэтых правоў людзьмі засноўваецца ўрад, які чэрпае свае законныя паўнамоцтвы ў згодзе кіруемых. У выпадку, калі які-небудзь ўрад становіцца згубным для гэтых самых мэтай, народ мае права змяніць або скасаваць яго, паставіць новы ўрад, заснаваны на такіх прынцыпах формах арганізацыі ўлады, якія, як яму яўляецца, найлепшым чынам забяспечаць людзям бяспеку і шчасце. Зразумела, разважліваецца патрабуе, каб ўрады, устаноўленыя з даўніх часоў, не мяняліся б пад уплывам няістотных хуткаплынных абставінаў; адпаведна, увесь вопыт мінулага падцвярджае, што людзі схільны хутчэй зносіць заганы, пакуль іх можна цягнуць, чым выкарыстоўваць сваё права мяняць формы ўлады, якія сталі для іх звыклымі. Але, калі доўгі шэраг злоўжывання і насілля нязменна звязаных з адной і той жа мэтай, сведчыць аб каварнай задуме прымусяць народ змірыцца з неабмежаваным дэспатызмам, звяржэнне такога ўрада і стварэнне новых гарантый бяспекі на будучыню становіцца правам і абавязкам народа. Гэтыя калоніі доўгі час выяўлялі цяпенне, толькі неабходнасць вымушае іх змяніць ранейшую сістэму свайго ўрада. Гісторыя праўлення цяпер дзеючага караля Вялікабрытаніі -- гэта набор незлічаных актаў несправядлівасцяў і насілля, непасрэднай мэтай якіх з'яўляецца станаўленне неабмежаванага дэспатызму. Для пацверджання сказанага вышэй прадстаўляем на бесстаронні суд чалавецтва наступныя факты.

Ён адмаўляўся даваць сваю згоду на прыняцце законаў, вельмі карысных і неабходных для ўсеагульнага дабрабыту.

Ён забараняў сваім губернатарам прымаць законы першараднай важнасці, калі толькі іх дзеянне не адкладалася да атрымання яго згоды, але калі з-за гэтага яны адкладаліся, ён пакідаў іх без усякай увагі.

Ён дазволіў прымаць іншыя законы, важныя для вялікай колькасці людзей, толькі пры ўмове, што гэтыя людзі адмовяцца ад права мець прадстаўніка ў заканадаўчым органе, ад права, якое з'яўляецца звышказштоўным для ніх і небяспечным толькі для тыранаў.

Ён склікаў заканадаўчыя органы ў незвычайных і ў няёмкіх месцах, ў аддалені ад месца знаходжання адпаведных дакументаў, з адзінай мэтай - зморам прымусяць іх згадзіцца з правадзімай ім палітыкай.

Ён неаднаразова распускаў Палату прадстаўнікоў з-за таго, што парламентарыі адважна і цвёрда супрацьстаялі яго замахам на правы людзей.

На працягу доўгага часу пасля падобных роспускаў ён адмаўляў у правядзенні выбараў іншых прадстаўнікоў, у выніку чаго заканадаўчыя паўнамоцтвы, якія па сваёй сутнасці ня могуць быць знішчаны, ізноў пераходзілі да народа ўвогуле; а тым часам, дзяржава падвяргалася ўсім небяспекам, звязаным як са знешнімі, так і з унутранымі напруджаннімі.

Ён спрабаваў перашкодзіць засяленню гэтых зямель, ігнаруючы па гэтай прычыне законы

---

2 У гэты час выраз Злучаныя Штаты Амерыкі не перадаваў цяперашні сэнс слова – назву федэратыўнай дзяржавы – а азначаў сукупнасць 13 англамоўных калоній як саюз незалежных дзяржаў. Англійскае слова state можа азначаць як *дзяржаву*, так і частку дзяржавы – *штат*.

аб натуралізацыі чужаземцаў, адмаўляючыся прымаць іншыя законы, якія дапамагалі б развіццю іміграцыі, а таксама пазбавіў умоў для вылучэння новых зямельных надзелаў для перасяленцаў.

Ён ствараў перашкоду для здзяйснення правасудзя, адмаўляючыся даваць згоду на прыняцце законаў аб станаўленні судовай улады.

Ён паставіў суддзяў у поўную залежнасць ад сваёй улады, вызначыўшы тэрміны іх прыбыцця на пасадзе, а таксама памеры іх узнагароджання за працу.

Ён ствараў вялікую колькасць новых пасад і прысылаў мноства чыноўнікаў, каб прыгнятаць наш народ і пазбаўляць яго сродкаў да існавання.

У мірны час ён змясціў на нашай зямлі пастаянныя войскі без нашай згоды на тое.

Армію ён імкнуўся паставіць вышэй за грамадзянскую уладу.

Ён аб'яднаўся з іншымі людзьмі, каб падвергнуць нас юрысдыкцыі, чужой нам і непрызнанай паводле нашых законаў канстытуцыі; падаваў сваю згоду на прыняцце нясправядлівых законаў:

Для размяшчэння вялікай колькасці ўзброеных войскаў сярод нас;

Для таго, каб абараніць гэтых вайскоўцаў ілжывым судом ад пакарання за любыя забойствы, якія яны ажыццявілі на гэтай зямлі;

Для таго, каб знішчыць наш замежны гандаль;

Для таго, каб накласці падаткі на нас без нашай згоды;

Для таго, каб пазбавіць нас у шматлікіх выпадках, права на суд прысяжных;

Для таго, каб перавозіць нас за мора, дзеля суду па сфабрыкаваным абвінавачванням;

Для таго, каб адмяніць вольную сістэму англійскіх законаў у суседняй правінцыі, засноўваючы там дэспатычны ўрад, і павялічваючы яго межы, каб даць гэтым прыклад і прыдатную прыладу для таго, каб увесці тое ж самае абсалютнае правіла ў гэтыя калоніі;

Для таго, каб адмяніць нашы харты і скасаваць такім чынам нашы самыя каштоўныя законы і змяніць істотна формы нашага самакіравання;

Для таго, каб часова адхіліць нашы ўласныя заканадаўчыя органы, і абвясціць сябе нададзены з уладай выдаць законы для нас ва ўсіх выпадках наогул.

Ён адмовіўся ад кіравання калоніямі, аб'яўляючы нас пазбаўленымі яго абароны і вядучы вайну супраць нас.

Ён рабаваў нас у моры, руйнаваў нашы ўзбярэжжы, паліў нашы гарады, і знішчаў нашых людзей.

Ён прывёў вялікія войскі замежных наймітаў дзеля прычынення смерці, спусташэння, і тыраніі, якая ўжо знайшла свае адлюстраванне ў праявах жорсткасці і вераломства, што можа быць ледзь параўнана з самымі варварскімі часамі, і цалкам не годна для кіраўніка цывілізаванай краіны.

Ён вымусіў нашых суграмадзян, узятых палоннымі на экстэрытарыяльных водах, служыць у арміі, якая ваюе супраць сваёй краіны, рабіцца катамі сваіх сяброў і братаў, або іх ахвярамі.

Ён падбухторваў нас да ўнутранага мяцяжу і спрабаваў нацкоўваць на жыхароў нашых пагранічных зямель бязлітасных дзікуноў – індзейцаў, прызнаныя правілы вядзення вайны якіх зводзяцца да знішчэння людзей незалежна ад ўзросту, полу і сямейнага палажэння.

У адказ на гэтыя прыгнёты мы кожны раз падавалі петыцыі і прасілі, кааб нам аднавілі нашыя правы: ў адказ на нашыя шматлікія петыцыі мы атрымлівалі толькі больш несправядлівасці. Манарх, у характары якога прысутнічаюць рысы тырана, не можа быць кіраўніком свабоднага народу.

У роўнай ступені не пакідалі мы без увагі і нашых брытанскіх братаў. Час ад часу мы перасцерагалі іх ад спробаў парламента незаконным чынам падпарадкаваць нас сваёй юрысдыкцыі. Мы нагадвалі ім пра прычыны, у сілу якіх мы эмігрыравалі і пасяліліся тут. Мы заклікалі да іх прыроджанага пачуццю справядлівасці і велікадушнасці і заклікалі іх, дзеля нашых агульных кроўных сувязяў, асудзіць гэтыя прыгнёты, якія з непазбежнасцю павінны

былі прывесці да разрыву нашых сувязяў і зносін. Яны таксама заставаліся глухімі да голасу справядлівасці і агульнай крыві. Таму мы вымушаны прызнаць непазбежнасць нашага аддзялення ад Брытаніі і разглядаць іх, як мы разглядаем і астатнюю частку чалавецтва: у якасці ворагаў падчас вайны і сяброў у мірны час.

Таму мы, прадстаўнікі Злучаных Штатаў Амерыкі, сабраўшыся на агульны Кангрэс, заклікаючы ўсявышняга пацвердзіць сумленнасць нашых намераў, ад імя і па ўпаўнаважыў годнага народа гэтых калоній, урачыста заяўляем, што гэтыя злучаныя калоніі з'яўляюцца і па праву павінны быць свабоднымі і незалежнымі дзяржавамі, што яны вызваляюцца ад усякай залежнасці ад Брытанскай Кароны і што ўсе палітычныя сувязі паміж імі і Вялікабрытаніяй павінны быць поўнаасцю разарваныя, што ў якасці свабодных і незалежных дзяржаў яны паўнамоцных аб'яўляць вайну, заключаць мірныя дамовы, ўступаць у саюзы, весці гандаль, здзяйсняць любыя іншыя дзеянні і ўсё тое, на што мае права незалежная дзяржава. І з цвёрдай упэўненасцю ў заступніцтва Боскага правідзення мы прысягаем адзін аднаму падтрымліваць гэту Дэкларацыю сваім жыццём, сваім станам і сваім незапятнаным гонарам.

Нью-Гэмпшыр:

Джосія Бартлет, Уільям Уіпл, Мэцью Торнтан

Масачусэтс:

Джон Хэнкок, Сэмюэль Адамс, Джон Адамс, Роберт Трыцій Пэйн Элбрыдж Джэры

Род-Айлэнд:

Стывен Хопкінс, Уільям Элеры

Канэктыкут:

Роджэр Шэрман, Самюэль Хантынгтан, Уільям Уільямс, Олівер Волкат

Нью-Ерк:

Уільям Флойд, Філіп Лівінгстан, Фрэнсіс Льюіс, Льюіс Морыс

Нью –Джэрсі:

Рычард Стоктан, Джон Уізерспун, Фрэнсіс Хопкінс, Джон Харт, Абрагам Кларк

Пенсільванія:

Роберт Морыс, Бенджамін Раш, Бенджамін Франклін, Джон Мортан, Джордж Клаймер, Джэймс Сміт, Джордж Тэйлар, Джэймс Уілсан, Джордж Рос

Дэлавер:

Цэзар Радн, Джордж Рыд, Томас Маккін

Мэрылэнд:

Самюэль Чэйз, Уільям Пака, Томас Стоўн, Чарльз Кэрралл з Каролтан

Перакладалі з англійскай мовы:

Тамара Верашчака

Марыя Лемяшэўская

Святлана Музыра

Юлія Петрашко

Дзмітрый Унучко

Ксенія Цыганкова

17.10.2010.

Артыкулы³ Канфедэрацыі і Вечнага саюза (The Articles of Confederation and Perpetual Union)

Усім, каму прыйдзе гэта Паведамленне, мы Дэлегаты Штатаў⁴, якія паставілі свае подпісы пад гэтым дакументам, шлем свае прывітанні.

Артыкулы Канфедэрацыі і вечнага Саюза паміж штатамі Нью Гэмпшыр, Массачусэцкі Заліў, Род Айлэнд і Провідэнс Плантайшнз, Канэктыкут, Нью Ёрк, Нью Джэрсі, Пенсільванія, Дэлавер, Мэрылэнд, Вірджынія, Паўночная Караліна, Паўднёвая Караліна і Джорджыя.

I.

Канфедэрацыя будзе існаваць пад назвай

"Злучаныя Штаты Амерыкі".

II.

Кожны Штат захоўвае за сабой свой сувярэнітэт, свабоду, і незалежнасць, а таксама правы і паўнамоцтвы, якія дадзеныя Канфедэрацыя не перадае безагаворачна Злучаным Штатам, на скліканым Кагрэсе.

III.

Кожны з гэтых Штатаў асобна далучаецца да непарушнага сяброўскага саюза з іншымі Штатамі для агульнай абароны, забеспячэння сваіх свабод, і для ўзаемакарыснага і агульнага дабрабыту, і бярэ на сябе абавязак дапамагаць іншым удзельнікам саюза ў барацьбе супраць любой, сілы якая супраціўляецца ім ці нападае на іх па прычыне рэлігіі, сувярэнітэту, гандлёвых ці нейкіх іншых зачэпак.

IV.

Каб забяспечыць і замацаваць сяброўскія сувязі паміж жыхарамі розных Штатаў гэтага Саюза, свабодныя жыхары кожнага Штата, паўперы, бадзягі і асобы, хаваючыся ад правасуддзя, якіх прынялі як бежанцаў, надзяляюцца ўсімі правамі і ільготамі свабодных грамадзян Штатаў; таксама жыхары кожнага Штата павінны мець права на свабоднае перамяшчэнне па тэрыторыі любога з астатніх Штатаў, на іх павінны распаўсюджвацца ўсе правы камерцыйнага характару разам з абавязкамі, падаткамі і абмежаваннямі, якія маюць жыхары гэтага Штата, калі толькі гэтыя абмежаванні не забараняюць перамяшчэнне ўласнасці, якую прывезлі ў адзін Штат, на тэрыторыю другога Штата, дзе жыве яе ўласнік; а таксама ніводзін з Штатаў не павінен накладваць які-небудзь падатак ці абмежаванне на ўласнасць усіх Злучаных Штатаў ці аднаго з іх.

Калі асоба, якую ў нейкім Штаце абвінавачваюць у дзяржаўнай здрадзе, феланіі ці іншым сур'ёзным місдзіміноры⁵, уцячэ ад правасуддзя ў які-небудзь іншы Штат і будзе там

3 Слова articles у падобных сітуацыях звычайна азначае «статут, дагавор, пагадненне», але літаральны пераклад «артыкулы» з'яўляецца традыцыйнай назвай гэтага дакумента

4 Найбольш удалым перакладам слова state ў гэтым выпадку з'яўляецца «дзяржава», але традыцыйна ў гэтым кантэксце яго перакладаюць «штат» (частка дзяржавы), хоць гаворка ў дадзеным дакуменце ідзе яшчэ не пра сучасную федэратыўную дзяржаву ЗША, а пра Канфедэрацыю -- саюз незалежных дзяржаў.

5 Тры катэгорыі злачынстваў пералічаны ад больш цяжкага да менш цяжкага.

знойдзена, гэту асобу неабходна вярнуць па запыту Губернатара ці выканаўчай улады Штата, з якога збег гэты чалавек і ў юрысдыкцыі якога знаходзіцца справа па дадзеным злачынстве.

Кожны Штат абавязаны давяраць запісам, пастановам і судовым разбіральніцтвам, якія адбываюцца ў іншых Штатах.

V.

Для найбольш зручнага кіраўніцтва агульнымі інтарэсамі Злучаных Штатаў трэба штогод выбіраць дэлегатаў у Кангрэс згодна заканадаўству кожнага Штата ў першы панядзелак лістапада кожны год, з правам кожнага Штата адклікаць любога з сваіх дэлегатаў і нават усіх іх і прызначыць новых на іх месца на рэштку іх гадавога тэрміна службы.

Кожны Штат павінен мець не менш за двух і не больш за сем прадстаўнікоў у Кангрэсе; таксама ніхто не павінен быць дэлегатам больш за тры гады на працягу шасцігадовага тэрміну; і ніхто з тых, каго абралі дэлегатам, не павінен займаць якую-небудзь пасаду ў Злучаных Штатах, за якую б ён ці хто-небудзь замест яго атрымоўваў плату ці якое-небудзь іншае ўзнагароджанне.

Кожны Штат павінен прадставіць сваіх дэлегатаў на сходзе Штатаў, яны будуць працаваць у якасці членаў камітэта Штатаў.

Пры вырашэнні пытанняў, якія маюць сур'ёзнае значэнне для Злучаных Штатаў, у Кангрэсе, кожны Штат мае адзін голас.

Свабода слова і дэбатаў у Кангрэсе не павінна абмяжоўвацца ці ставіцца пад пытанне у якім-небудзь судзе ці іншым месцы па-за межамі Кангрэса, а члены Кангрэса не павінны быць арыштаваны ці зняволены ў час калі яны накіроўваюцца на паседжанне Кангрэса, прысутнічаюць на ім ці вяртаюцца з яго, апроча такіх прычын як дзяржаўная здрада, феланія ці парушэнне грамадскага парадку.

VI.

Ніякі Штат не павінен без згоды Злучаных Штатаў, атрыманай ад Кангрэса, адпраўляць пасольства ці прыймаць паслоў, весці перамовы, ўступаць у пагадненне, саюз ці пакт з якім-небудзь Каралём, Прынцам ці Дзяржавай⁶; ніякі чалавек, які займае пэўную пасаду ў Злучаных Штатах ці атрымоўвае нейкі даход ці даверанную маёмасць ад іх, не павінен прыймаць якія-небудзь падарункі, узнагароды, пасады і званні ад любога Караля, Прынца⁷ ці замежнай Дзяржавы; ні Злучаныя Штаты, ні кожны з іх па-асобку не павінны даваць якія-небудзь пачэсныя тытулы і званні.

Ні два Штата, ні больш не павінны заключаць ніякіх пагадненняў, утвараць канфедэрацыі ці альянсы паміж сабой без дазволу Кангрэса Злучаных Штатаў, пры гэтым даецца падрабязнае апісанне мэтай і тэрміну дзейнасці такіх пагадненняў, канфедэрацый і альянсаў.

Ніякі Штат не павінен усталёўваць падаткі ці зборы, якія б маглі стварыць цяжкасці ў рэалізацыі якога-небудзь пункта пагаднення паміж Кангрэсам Злучаных Штатаў і якім-

---

6 У гэтай сітуацыі слова state лепш перадаецца словам «дзяржава», бо гаворка ідзе не аб штатах ЗША, а аб замежных краях.

7 Альбо «Князя»

небудзь Каралём, Прынцам ці Дзяржавай, у ажыццяўленні дагавораў, якія Кангрэс ужо прапанаваў дварам Францыі і Іспаніі.

Ніякі ваенны карабель не павінен знаходзіцца ва ўладанні якога-небудзь Штата ў мірны час, акрамя той колькасці, якую вызначае Кангрэс Злучаных Штатаў для абароны гэтага Штата ці яго гандлю; таксама ніякі Штат не павінен трымаць у мірны час узброеныя сілы, акрамя той колькасці, якую вызначае Кангрэс Злучаных Штатаў неабходных для размяшчэння ва ўмацаваных гарнізонах для абароны гэтага Штатае; пры гэтым кожны Штат павінен заўсёды мець добра арганізаванае, ўзброенае і экіпіраванае апаўчэнне, а таксама мець запасы неабходнай колькасці палатак, зброі, бояпрыпасаў і лагернай экіпіроўкі.

Ніякі Штат не павінен пачынаць вайну без згоды Кангрэса Злучаных Штатаў, акрамя сітуацыі, калі на Штат напалі ворагі альбо гэты Штат атрымаў звесткі, што нейкае племя індзейцаў плануе напасці на яго і небяспека настолькі непазбежна, што няма часу параіцца з Кангрэсам Злучаных Штатаў; таксама ніякі Штат не павінен адпраўляць у вайсковыя аперацыі якія-небудзь ваенныя караблі або даваць каперскае сведчанне ці ажыццяўляць карныя аперацыі, калі Кангрэс Злучаных Штатаў не аб'яўляў вайны якой-небудзь дзяржаве і яе жыхарам і не выдаваў адпаведных распараджэнняў, выключэннем з'яўляецца наяўнасць вялікай колькасці піратаў у Штаце, ў такім выпадку можна выкарыстоўваць ваенныя караблі пакуль пагроза не міне або пакуль Кангрэс Злучаных Штатаў не вырашыць спыніць аперацыю.

VII.

Калі нейкі Штат арганізуе сухапутныя войскі ў абарончых мэтах, усе афіцэры ў званні ніжэй за палкоўніка павінны быць прызначаны заканадаўчай уладай гэтага Штата ці іншым чынам, азначаным гэтым Штатам, і ўсе пасады ў войску павінны займаць людзі, якіх прызначае гэты Штат.

VIII.

Усе расходы на вайну і іншыя абарончыя расходы альбо расходы на забеспячэнне агульнага дабрабыту, якія атрымалі згоду Кангрэса Злучаных Штатаў, пакрываюцца з агульнага бюджэту, які фарміруецца з паступленняў розных Штатаў прапарцыянальна кошту зямлі ў кожным Штаце, што маецца ва ўладанні і спажыванні, а таксама будынкаў і камунікацый, згодна працэдуры ацэнкі, якую Кангрэс Злучаных Штатаў мусіць усталяваць і абнаўляць час ад часу.

Падаткі, адпаведныя гэтым прапорцыям, усталёўваюць заканадаўчыя ўлады Штатаў і час ад часу згаджаюць іх з Кангрэсам Злучаных Штатаў.

IX.

Кангрэс Злучаных Штатаў мае эксклюзіўнае права аб'яўляць вайну і мір, апрача сітуацый, узгаданых у шостым артыкуле, адпраўляць і прыймаць паслоў, заключаць пагадненні і саюзы, пры гэтым ніякае гандлёвае пагадненне не можа быць заключана на ўмовах, калі заканадаўчыя органы адпаведных Штатаў не могуць абкладаць мясцовымі падаткамі чужаземцаў або калі забараняюцца экспартна-імпортныя аперацыі з пэўным відам тавараў, усталёўваць парадак расшэння, якія захопы зямельных і водных рэсурсаў лічыць законнымі і якім чынам трафеі, захопленыя арміяй ці флотам Злучаных Штатаў, павінны быць падзелены

ці размеркаваны, даваць каперскае сведчанне і санкцыі на карныя аперацыі ў мірны час, арганізоўваць суды па справах аб пірацтве і феланіі, адбыўшыся ў міжнародных водах, і суды па разгляданню іскаў аб захопах, пры ўмове, што аніводзін член Кангрэса не будзе прызначаны суддзёй у адным з вышэй згаданых судаў.

Кангрэс Злучаных Штатаў павінен быць апошняй інстанцыяй па ўрэгуляванню ўсіх спрэчак паміж двума ці больш Штатамі на прадмет мяжы, юрысдыкцыі ці чаго-небудзь яшчэ; рашэнні, прынятыя Кангрэсам павінны быць заўсёды выкананы. Калі заканадаўчая ці выканаўчая ўлада, ці іншы законны прадстаўнічы орган пэўнага Штата, маючы судовую спрэчку з нейкім іншым Штатам, падае петыцыю аб разгляданні гэтай спрэчкі ў Кангрэс, з тлумачэннем сутнасці спрэчкі і просьбай аб слуханні справы, Кангрэс уведамляе заканадаўчую ці выканаўчую ўладу Штата-адказчыка пра дзень, у які прадстаўнікі старон спрэчкі павінны сабрацца разам і скласці па ўзаемнай згодзе судовую камісію для разбіральніцтва сітуацыі, але, калі згоды па прызначэнню членаў судовай камісіі няма, Кангрэс складае спіс, у які ўваходзяць па тры кандыдата ад кожнага Штата ЗША і кожная з старон па чарзе закрэслівае па аднаму з кандыдатаў, пакуль колькасць прадстаўнікоў не будзе зніжана да трынаццаці, пры гэтым пачынаюць істцы, таксама не менш за сем і не больш за дзевяць чалавек з гэтага спіса павінны быць выбраны жэрабям і асобы, абраныя такім чынам, або пяць чалавек з іх ліку павінны ўвайсці ў склад судовай камісіі для разбіральніцтва спрэчкі і прыняцця канчатковага рашэння, заўсёды рашэнне прыймаецца большасцю галасоў, а калі якая-небудзь з старон не з'явіцца на слуханне справы без тлумачэння прычыны, якая можа быць дастатковай для Кангрэса, альбо калі гэтая старана прысутнічае, але не згаджаецца вылучаць кандыдатаў, Кангрэс сам прызначае тры асобы з кожнага Штата, а сакратар Кангрэса выкрэслівае кандыдатаў замест стараны, якая адмовілася ці адсутнічала, а працэс разбіральніцтва і прыняцця рашэнняў прызначанай такім чынам судовай калегіі застаецца нязменным. Рашэнні такіх судовых калегій з'яўляюцца канчатковымі; калі якая-небудзь з старон адмаўляецца згадзіцца з ім ці мае намер абараняць свае інтарэсы па справе, суд усё роўна прымае рашэнне, якое з'яўляецца канчатковым; у любым выпадку матэрыялы слуханняў, разбіральніцтваў і прынятых рашэнняў перадаюцца Кангрэсу на захаванне ў якасці заканадаўчых актаў для бяспекі старон, прымаўшых удзел у разбіральніцтве: пры гэтым кожны дэлегат, перад тым як прыняць удзел у разбіральніцтве дае прысягу «правільна і справядліва разбіраць справу і прымаць найбольш справядлівае рашэнне, без прадуманасці і надзеі атрымаць узнагароду» на пасаду перад аднім з суддзяў Вярхоўнага суда Штата ці суда больш высокай інстанцыі таго Штата, дзе будзе праходзіць судовае слуханне, і той надзяляе яго паўнамоцтвам, пры ўмове, што аніводзін Штат⁸ не згубіць тэрыторыю на карысць Злучаных Штатаў.

Усе супярэчаныя наконт прыватных зямельных уладанняў, якія могуць мець месца паміж двума ці болей Штатамі, калі некалькі Штатаў атрымалі на іх гэтыя землі юрысдыкцыю ад Штатаў, якія мяняюць межы сваёй тэрыторыі, акты бязвыплатнай перадачы такой юрысдыкцыі, як усе, так і любы з іх, які лічыцца асновай для ўсталявання такой юрысдыкцыі, перадаецца па просьбе адной з старон спрэчкі у Кангрэс Злучаных Штатаў для прыняцця канчатковага рашэння згодна вышэй апісанай працэдуры разглядання спрэчак тэрытарыяльнай юрысдыкцыі.

Кангрэс Злучаных Штатаў мае эксклюзіўнае права на вызначэнне сплаву і кошту манет, якія чаканяць як па загаду Кангрэса, так і ў адпаведных Штатах, на вызначэнне стандартаў вагі і меры па ўсім Злучаным Штатам, на вядзенне гандлёвых і іншых зносін з індзейцамі, не жыхарамі якога-небудзь з Штатаў, пры гэтым не павінны парушацца законныя правы

8 Або «аніводная дзяржава»

асобных Штатаў, на ўсталяванне паштовай сувязі паміж Штатамі на ўсёй тэрыторыі Злучаных Штатаў і кіраванне ёй, а таксама на вызначэнне велічыні збораў на паслугі пошты, якія б пакрывалі яе расходы, на прызначэнне афіцэраў сухапутных войскаў на ўсёй тэрыторыі Злучаных Штатаў, акрамя узроўню палкоў і афіцэраў флоту і на кіраванне ўзбореннымі сіламі Злучаных Штатаў.

Кангрэс Злучаных Штатаў мае ўладу склікаць камітэт, які мусіць працаваць падчас перапынкаў працы Кангрэса, яго назва -- «Камітэт Штатаў», у яго склад будуць уваходзіць па аднаму з прадстаўнікоў ад кожнага Штата; а таксама арганізоўваць іншыя камітэты і прызначаць чыноўнікаў на пэўныя пасады для работы з паўсядзённымі пытаннямі жыцця Злучаных Штатаў. Таксама Кангрэс упаўнаважаны выбіраць аднаго з сваіх членаў як старшыню паседжанняў, але ніхто не павінен на працягу трох гадоў быць старшынёй больш за адзін год і вызначаць велічыню збораў, неабходных для работы адпаведных служб і аплаты дзяржаўных расходаў Злучаных Штатаў, браць грашовую пазыку і выдаваць векселя па крэдытам Злучаных Штатаў і перадаваць кожныя 6 месяцаў такія пазычаныя ці выданыя грошы адпаведнаму Штату, будаваць і аснашчаць флот, вызначаць колькасць вайскоўцаў у сухапутнай арміі і патрабаваць ад кожнага Штата адпаведную колькасць людзей у армію, згодна вызначаным прапорцыям белага насельніцтва ў гэтым Штаце; такі набор у армію з'яўляецца абавязковым і заканадаўчыя органы кожнага Штата павінны прызначаць палкавых афіцэраў і даць вайскоўцам неабходнае ўзбраенне і амуніцыю за кошт Злучаных Штатаў, а афіцэры і саладаты з амуніцыяй і зброяй адправяцца на месца сваёй службы ў вызначаны час згодна распараджэнняў Кангрэса. Але калі Кангрэс Злучаных Штатаў вырашыць згодна склаўшымся абставінам, што трэба не праводзіць такія вайсковыя зборы у пэўным Штаце ці сабраць менш людзей, чым адпавядае квоту гэтага Штата, ці больш людзей чым патрабуе квота, то так і павінна быць, калі толькі ўлада Штата не палічыць немагчымым сабраць і ўкамплектаваць зброяй і амуніцыяй дадатковую колькасць салдат; у такім выпадку Штат адпраўляе ў армію столькі людзей, колькі яго ўлады палічаць магчымым. Пасля гэтага афіцэры і саладаты з амуніцыяй і зброяй адправяцца на месца сваёй службы ў вызначаны час згодна распараджэнняў Кангрэса.

Кангрэс Злучаных Штатаў ніколі не павінен пачынаць вайну ці даваць каперскія сведчанні ў час міру, а таксама заключаць саюзы і пагадненні, выпускаць у абарот грошы, змяняць вартасць грошай, вызначаць зборы, неабходныя для абароны і развіцця ўсіх Злучаных Штатаў ці якога-небудзь з іх, браць пазыкі, выдаваць крэдытныя білеты, забіраць грошы ў бюджэт, вызначаць колькасць ваенных караблёў, якія трэба пабудаваць ці купіць, і колькасны склад сухапутных і марскіх войскаў і прызначаць камандуючых арміі і флоту без згоды не менш чым дзевяці Штатаў, а таксама вырашаць якія-небудзь яшчэ пытанні, акрамя працягласці паседжанняў, калі на гэта няма згоды большасці Штатаў.

Кангрэс Злучаных Штатаў мае ўладу збірацца для сесіі паседжанняў на працягу года ў любым месцы ў Злучаных Штатах, пры гэтым працягласць сесіі не павінна быць больш за шэсць месяцаў і штомесячна павінен публікавацца журнал паседжанняў, у якім даецца справядзача аб усіх пытаннях, што разглядаў Кангрэс, акрамя матэрыялаў па заключаным саюзам, пагадненням і ваенным аперацыям, наколькі яны патрабуюць сакрэтнасці, таксама галасаванне дэлегатаў Штатаў «за» і «супраць» па кожнаму пытанню павінна заносіцца ў такі журнал, калі таго пажадаюць усе дэлегаты ці некаторыя з іх, за выключэннем вышэй згаданых сітуацый; журнал заховаецца як дакумент, да якога могуць звяртацца органы ўлады асобных Штатаў.

X.

Камітэт усіх Штатаў або дзевяці з іх мае тыя ж паўнамоцтвы, што і Кангрэс, калі апошні знаходзіцца на канікулах паміж сесіямі паседжанняў, пры ўмове, што дзевяць Штатаў згодны на яго дзейнасць і што гэты Камітэт не атрымоўвае ніякай улады прыймаць рашэнні, якія абавязкова патрабуюць, згодна гэтым Артыкулам Канфедэрацыі, дазвол дзевяці Штатаў.

XI.

Канада можа ўвайсці ў склад канфедэрацыі, далучыўшыся да Злучаных Штатаў, і карыстацца ўсімі магчымасцямі, якія дае гэты Саюз, але ўваход якой-небудзь іншай калоніі магчымы толькі з дазволу дзевяці Штатаў.

XII.

Усе крэдытныя білеты, якія выпускаюцца ўладай Кангрэса, а таксама грошы, пазычаныя ад імя Кангрэса Злучаных Штатаў у згодзе з канфедэрацыяй, разглядаюцца як плацежны абавязак, які Злучаныя Штаты ўрачыста прысягаюць вярнуць і выплаціць.

XIII.

Усе Штаты павінны выконваць распараджэнні Кангрэса па ўсім пытаннем, якія канфедэрацыя перадала ў веданне Злучаных Штатаў. І кожны Штат абавязаны непарушна выконваць гэтыя Артыкулы Канфедэрацыі, а Саюз павінен быць вечным; нельга ўносіць якія-небудзь папраўкі ў гэтыя артыкулы без атрымання згоды Кангрэса Злучаных Штатаў і паследуючага зацвярджэння змяненняў заканадаўчымі ўладамі кожнага Штата.

І паколькі Вялікаму Ўладару свету было заўгодна схіліць сэрцы кіраўніцтваў Штатаў, якія мы адпаведна прадстаўляем ў Кангрэсе, падтрымаць вышэй названых Артыкулы Канфедэрацыі і вечны Саюз і ўпаўнаважыць нас ратыфікаваць іх, хай будзе вядома, што мы, дэлегаты, якія падпісаліся ніжэй згодна атрыманым на гэта паўнамоцтвам, ад імя сваіх выбаршчыкаў поўнацю ратыфікуем і зацвярджаем кожны з Артыкулаў Канфедэрацыі і вечны Саюз, і ўсё, аб чым гаворыцца ў гэтым дакуменце. Таксама мы даем урачыстую прысягу ад імя нашых выбаршчыкаў, што яны будуць падпарадкоўвацца рашэнням Кангрэса Злучаных Штатаў па ўсім пытаннем, якія канфедэрацыя перадала ў веданне Злучаных Штатаў. І кожны Штат, які мы прадстаўляем, абавязаны непарушна выконваць гэтыя Артыкулы Канфедэрацыі, а Саюз павінен быць вечным

У сведчанне гэтага мы ставім тут, у Кангрэсе, свае подпісы. Дакумент складзены ў Філадэльфіі ў Штаце Пенсільванія ў дзевяты дзень ліпеня адна тысяча семсот семдзясят восьмага года ад нараджэння Госпада або ў трэці год незалежнасці Амерыкі⁹

Пераклад Андрэя Берастоўскага

---

9 Дакумент пачаў дзейнічаць пасля ратыфікацыі штагам Мэрылэнд 1 сакавіка 1781 г.

XIX-XX стагоддзі
Прэзідэнцкія акты і пракламацыі

Пракламацыя аб вызваленні нявольнікаў 1863 г.

(The Emancipation Proclamation, 1863)

Паколькі ў дваццаць другі дзень верасня, у годзе ад нараджэння нашага Госпада адна тысяча васемсот шесцьдзясят другім Прэзідэнт выдаў пракламацыю, у якой, акрамя іншага, было наступнае, а менавіта:

“Што ў першы дзень студзеня у год ад нараджэння нашага Госпада адна тысяча васемсот шесцьдзясят трэцім усе асобы, якіх утрымліваюць у якасці нявольнікаў у любым Штаце ці пэўнай частцы Штату, дзе насельніцтва будзе знаходзіцца ў стане паўстання супраць Злучаных Штатаў, павінны быць з гэтага часу і назаўжды свабоднымі; а Выканаўчы Ўрад Злучаных Штатаў, уключаючы кіраўніцтва узброеных сіл і флоту, прызнае і абароніць свабоду такіх асоб і не будзе прадпрымаць аніякіх дзеянняў супраць намаганняў такіх асоб, якія яны могуць рабіць каб тая свабода ажыццявілася.

Што Урад, у першы дзень студзеня вышэй азначанага пракламацыяй года, вызначыць Штаты і часткі Штатаў, ў якіх людзі будуць знаходзіцца ў стане паўстання супраць Злучаных Штатаў, пры факце, што пэўны Штат ці яго жыхары будуць на гэты дзень, сумленным чынам, прадстаўлены ў Кангрэсе Злучаных Штатаў членамі, абранымі большасцю прызначаных выбаршчыкаў такога Штату, і што не будзе прадстаўлена грунтовага доказу супраць гэтага Штату, будзе лічыць дастатковым сведчаннем, што гэты Штат і яго насельніцтва не ўдзельнічаюць у паўстанні супраць Злучаных Штатаў.”

Цяпер, такім чынам, я Аўраам Лінкальн, Прэзідэнт Злучаных Штатаў на падставе ўскладзенай на мяне улады Галоўнакамандуючага Арміі і Флоту Злучаных Штатаў у час узброенага паўстання супраць улады Злучаных Штатаў і як адпаведную і неабходную меру ваеннага часу для падушэння гэтага паўстання, у першы дзень студзеня, ў годзе нашага Госпада адна тысяча васемсот шесцьдзясят трэцім, у згодзе з маею мэтаю загадваю абвясціць аб гэтым публічна на працягу ста дзён, пачынаючы з першага вышэй азначанага дня, вызначыць Штаты і часткі Штатаў дзе людзі будуць знаходзіцца ў стане паўстання супраць Злучаных Штатаў, а менавіта:

Арканзас, Тэхас, Луізіана (акрамя акруг Сейнт. Бернард, Плэкмаінз, Джэферсан, Сейнт Джон, Сейнт Чарлз, Сейнт Джеймс Эсешн, Эсампшн, Тэрбан, Лафурш, Сейнт Мэры, Сейнт Марцін і Арлеан, уключаючы Новы Арлеан), Місісіпі, Алабама, Фларыда, Джорджыя, Паўднёвая Караліна, Паўночная Караліна і Вірджынія (акрамя сарака дзевяці графстваў, азначаных як Заходняя Вірджынія, а таксама графства Берклі, Экомэк, Нортхэмптан, Элізабэт Сіці, Ёрк, Прынсэс Энн і Норфалк, уключаючы гарады Норфалк і Портсмут []), -- на гэтыя асобна вылучаныя часткі пакуль не распаўсюджвалася дзеянне гэтай пракламацыі.

І, на падставе сваёй ўлады, а таксама дзеля дасягнення вышэй азначанай мэты, я абвясчаю ўсіх асоб, якіх утрымліваюць у якасці нявольнікаў на тэрыторыі азначаных Штатаў і частак Штатаў, з гэтага часу вольнымі, а Выканаўчаму Ўраду Злучаных Штатаў, у тым ліку кіраўніцтву Арміі і Флоту загадваю прызнаваць і абараняць свабоду гэтых асоб.

Пры гэтым я загадваю асобам, якіх я аб’явіў свабоднымі, устрымлівацца ад усіх форм насілля, за выключэннем неабходнай самаабароны; і я рэкамендую ім ва ўсіх абставінах, калі ім дазваляць, сумленна працаваць за дапушчальную аплату.

І яшчэ я аб’яўляю, што тыя з гэтых асоб, якія адпавядаюць неабходным умовам, будуць прыняты да узброенай армейскай службы на карысць Злучаных Штатаў ва ўмацаваных гарнізонах, вайсковых размяшчэннях, на баявых пастах і ў іншых мястах, а таксама на

вайсковых водных транспартных сродках.

А на гэты акт, які можна шчыра лічыць актам правасуддзя, які падцвярджаеца Канстытуцыяй і выкліканы неабходнасцю ваеннага становішча, я заклікаю разважлівае меркаванне чалавецтва і літасць Усемагутнага Бога.

Падцвярджаю гэты дакумент уласным подпісам і дзяржаўнай пячаццю Злучаных Штатаў.

Складзена ў горадзе Вашынгтоне, у першы дзень студзеня у годзе ад нараджэння нашага Госпада адна тысяча васемсот шесцьдзясят трэцім, а ад абвяшчэння Незалежнасці Злучаных Штатаў Амерыкі восемдзясят сёмым.

Прэзідэнт: АЎРААМ ЛІНКАЛЬН
УІЛІ'ЯМ Х С'ЮАРД, дзяржаўны сакратар

3 Пракламацыі Ф. Д. Рузвельта аб інтэрніраванні патэнцыяльна небяспечных чужынцаў¹⁰ – японцаў, немцаў і італьянцаў (2525, 2526 і 2527)
(Proclamations 2525, 2526 and 2527)

ПРЭЗІДЭНТСКАЯ ПРАКЛАМАЦЫЯ

ЧУЖЫНЦЫ

№2526

Патэнцыяльна небяспечныя чужынцы – японцы

ЮРЫДЫЧНАЕ АБГРУНТАВАННЕ

ПАКОЛЬКІ пунктам 21 Раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША [11 F. C. A., tit. 50, § 21] прадугледжана наступнае, а менавіта: “Калі аб’яўлена вайна паміж ЗША і нейкай іншай дзяржавай ці калі ажыццяўляецца спроба агрэсіі супраць тэрыторыі ЗША, ці існуе пагроза такой агрэсіі і Прэзідэнт публічна абвясчае аб гэтым, усе грамадзяне ці падданыя варожай дзяржавы ва ўзросце ад 14 гадоў, якія будуць знаходзіцца на тэрыторыі ЗША і не будуць на гэты час натуралізаваны, могуць быць арыштаваны, затрыманы, альбо высланы, як патэнцыяльна небяспечныя чужынцы. Прэзідэнт упаўнаважаны ў такім выпадку выдаць пракламацыю ці нейкі іншы юрыдычны дакумент, які вызначае шэраг неабходных мер, якія дзяржава мусіць ажыццявіць супраць патэнцыяльна небяспечных чужынцаў, ступень абмежавання іх свабоды і ў якіх выпадках, і ўмовы, на якіх будзе дазволена іх пражыванне ў краіне, а таксама механізм высылкі тых, каму недазволена застацца ў ЗША і хто адмовіўся пакінуць краіну; таксама Прэзідэнт павінен выдаць іншыя неабходныя пастановы дзеля забеспячэння грамадскай бяспекі.”

І ПАКОЛЬКІ пунктамі 22, 23 і 24 раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША [11 F. C. A., tit. 50, § 22 - 24] прадугледжаны шэраг іншых юрыдычных мер адносна патэнцыяльна небяспечных чужынцаў:

ПРАКЛАМАЦЫЯ

ТАКІМ ЧЫНАМ, Я, ФРАНКЛІН Д. РУЗВЕЛЬТ, ПРЭЗІДЭНТ Злучаных Штатаў і Галоўнакамандуючы Арміі і Флоту ЗША, публічна абвясчаю аб ажыццяўленні ўзброенай агрэсіі супраць тэрыторыі ЗША з боку Японскай Імперыі.

ПРАВІЛЫ ПАВОДЗІН, УСКЛАДЗЕННЯ НА ПАТЭНЦЫЯЛЬНА НЕБЯСПЕЧНЫХ ЧУЖЫНЦАЎ

На падставе ўлады, ўскладзенай на мяне Канстытуцыяй ЗША і вышэйазначанымі пунктамі Кодэкса законаў ЗША, я абвясчаю правілы паводзін, якія Злучаныя Штаты ўскладаюць на падданных Японскай Імперыі, ва ўзросце ад 14 год, якія будуць знаходзіцца на тэрыторыі ЗША ці на тэрыторыі, якая знаходзіцца пад юрысдыкцыяй ЗША і не будуць на гэты час натуралізаваны; гэтыя асобы згодна дадзенай Пракламацыяй і вышэйазначаных пунктаў Кодэкса законаў ЗША вызначаюцца як патэнцыяльна небяспечныя чужынцы і яны мусяць

---

¹⁰Тэрмін *alien enemy* (які літаральна значыць «імігранты-ворагі») было вырашана перакласці “патэнцыяльна небяспечныя чужынцы”, бо ў гэтым гэтае трох пракламацый ідзе гаворка не толькі пра тых, хто ажыццяўляў нейкую дзейнасць супраць грамадства ці ўраду ЗША, але і тых, хто *мог* яе ажыццяўляць у *прынцыпе*

дзеінічаць згодна з наступнымі правіламі паводзін:

Усе патэнцыяльна небяспечныя чужынцы павінны прытрымлівацца мірных паводзін у адносінах да ЗША, не ўчыняць злачынстваў супраць грамадскай бяспекі, не парушаць ні федэральных законаў, ні законаў асобных штатаў ці тэрыторый ЗША, не ажыццяўляць варожых дзеянняў ці дапамогі ворагам ЗША інфармацыяй ці нейкім іншым чынам, не ўмешвацца ў справу абароны ЗША, палітычных працэсаў і грамадскай думкі краіны ні словам, ні ўчынкам; і строга выконваць усе пастановы Прэзідэнта, як гэтую, так і тыя, што яшчэ могуць быць выдадзены.

Усе патэнцыяльна небяспечныя чужынцы падлягаюць абмежаванню свабоды, затрыманню ці дэпартацыі з тэрыторыі ЗША згодна з чынам, прадугледжаным пунктамі 23 і 24 раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША і згодна з пастановамі, якія пэўным чынам абвешчаны Прэзідэнтам.

АБАВЯЗКІ МІНІСТРА ЮСТЫЦЫІ І ВАЕННАГА МІНІСТРА

На падставе ўскладзенай на мяне ўлады я загадваю міністру юстыцыі выканаць ўсе гэтыя пастановы адносна правілаў паводзін патэнцыяльна небяспечных чужынцаў на тэрыторыі кантынентальнай частцы ЗША, Пуэрта Рыка, Віргінскіх астравоў і Аляскі, а ваеннаму міністру загадваю выканаць ўсе гэтыя пастановы адносна правілаў паводзін патэнцыяльна небяспечных чужынцаў на тэрыторыі Зоны Панамскага канала, Гавайскіх астравоў і Філіпінскіх астравоў. Кожны з іх ўпаўнаважаны затрымліваць патэнцыяльна небяспечных чужынцаў дзеля вызначэння неабходнасці пазбавіць іх свабоды ці выслаць з тэрыторыі краіны згодна з пэўнымі пастановамі. Для правядзення ў жыцце гэтых пастаноў на тэрыторыі кантынентальнай частцы ЗША, Пуэрта Рыка, Віргінскіх астравоў і Аляскі міністр юстыцыі ўпаўнаважаны карыстацца паслугамі адпаведных дзяржаўных структур, як на федэральным, так і на мясцовым узроўні, згодна з яго ўласным выбарам. Падобным чынам, ваенны міністр, выконваючы гэтыя пастановы ў Зоне Канала, на Гаваях і Філіпінах, ўпаўнаважаны карыстацца паслугамі адпаведных структур, як на федэральным, так і на мясцовым узроўні, згодна з яго ўласным выбарам. Усе гэтыя дзяржаўныя структуры надзяляюцца ўсімі неабходнымі паўнамоцтвамі для выканання вышэй азначаных пастаноў згодна з распараджэннямі міністра юстыцыі ці ваеннага міністра.

ПАСТАНОВЫ

На падставе ўскладзенай на мяне ўлады я абвешчаю наступныя пастановы, якія знаходжу неабходнымі для захавання грамадскай бяспекі:

(1) Ніхто з патэнцыяльна небяспечных чужынцаў ня можа знаходзіцца на тэрыторыі Зоны Канала і ніхто з іх ня можа ні прыехаць на Гавайскія ці Філіпінскія а-вы ні пакінуць іх без адпаведнай пастановы мінстра юстыцыі. Пры парушэнні гэтага абмежавання патэнцыяльна небяспечным чужынцам ці пры знаходжанні такога чужынца ў забароненай мясцовым ваенным камандаваннем для наведвання зоне ў Зоне Канала, на Гаваях і Філіпінах, патэнцыяльна небяспечны чужынец падлягае затрыманню уладай мясцовага ваеннага губернатара ці непасрэдна ваеннага міністра, і такі чужынец будзе ўтрымлівацца пакуль распараджэннем ваеннага міністра не будзе вызначана, ці ўтрымліваць яго ў зняволенні далей, ці вызваліць, ці вызваліць пад заклад, згодна з абставінамі.

(2) Улада вызначаць тэрыторыі, абмежаваныя для наведвання, і затрымліваць патэнцыяльна небяспечных чужынцаў на тэрыторыі Зоны Канала, Гавайскіх астравоў ці Філіпінскіх астравоў знаходзіцца ў юрысдыкцыі мясцовага ваеннага кіраўніцтва, якое мусіць дзейнічаць ў згодзе з вышэйазначанымі пастановамі пад кіраўніцтвам ваеннага міністра.

(3) Ніхто з патэнцыяльна небяспечных чужынцаў не можа прыехаць на Аляску, у Пуэрта

Рыка ці на Віргінскія астравы альбо пакінуць іх без адпаведнай пастановы міністра юстыцыі. Пры парушэнні гэтага абмежавання патэнцыяльна небяспечным чужынцам ці пры знаходжанні такога чужынца ў забароненай мясцовым камандаваннем арміі і флоту для наведвання зоне ў Алясцы, Пуэрта Рыка і на Філіпінах, патэнцыяльна небяспечны чужынец падлягае затрыманню уладай міністра юстыцыі, які будзе ажыццяўляць сваю ўладу ў супрацоўніцтве з федэральным атарнэям, і такі чужынец будзе ўтрымлівацца пакуль распараджэннем ваеннага міністра не будзе вызначана, ці ўтрымліваць яго ў зняволенні далей, ці вызваліць, ці вызваліць пад заклад, згодна з абставінамі.

(4) Ваеннае камандаванне Аляскі і Пуэрта Рыка, а таксама камандванне флоту Віргінскіх астравоў маюць права вызначаць тэрыторыі, абмежаваныя для наведвання.

(5) Ніхто з патэнцыяльна небяспечных чужынцаў ня можа ніколі і нідзе валодаць ці карыстацца наступнымі рэчамі:

- а. Агнастрэльнай зброяй.
- б. Іншымі відамі ваеннай зброі, ці дэталямі да пэўнага віду ваеннай зброі.
- в. Баяпрыпасамі.
- г. Бомбамі
- д. Выбуховымі рэчывамі ці матэрыяламі, з якіх магчыма рабіць выбуховыя рэчывы.
- е. Кароткахвалевымі радыёпрыёмнікамі.
- ж. Радыёперадатчыкамі.
- з. Сігнальнымі прыборамі.
- і. Кодамі альбо шыфрамі.
- к. Фотаапаратамі.
- л. Дакументамі, матэрыяламі ці кнігамі, у якіх могуць знаходзіцца нябачныя надпісы; фатаграфіі, эскізы, замалеўкі, карты, ці графічныя выявы пэўнага ваенных ці ваенна-марскіх прыбораў, абсталявання, зброі, баяпрыпасаў і іншых рэчаў, якімі карыстаюцца армія і флот ЗША падчас правядзення баявых дзеянняў, на баявых пастах і ў ваісковым распалажэнні.

Калі нешта з вышэйазначаных рэчаў будзе знойдзена ў патэнцыяльна небяспечных чужынцаў, яно павінна быць канфіскавана.

(6) Ніхто з патэнцыяльна небяспечных чужынцаў не можа карыстацца самалетам ці паветраным шарам, знаходзячыся ва ўласнасці дзяржавы, камерцыйнай структуры альбо прыватнай асобы без спецыяльнага дазволу (адпаведна на тэрыторыі за якую кожны з іх нясе адказнасць) ці іх прадстаўнікоў.

(7) Тыя патэнцыяльна небяспечныя чужынцы, якіх міністр юстыцыі ці ваенны міністр лічаць небяспечнымі для грамадства павінны быць арыштаваны. Арышты маюць ажыццяўляцца ў кантынентальнай частцы ЗША, на Алясцы, ў Пуэрта Рыка і на Віргінскіх астравах прызначанымі для гэтага служачымі дэпартаменту юстыцыі адпаведна з загадам міністра юстыцыі. У Зоне Канала, на Гавайскіх і Філіпінскіх астравах такія арышты маюць ажыццяўляцца мясцовым ваенным камандаваннем кожнай тэрыторыі адпаведна з загадам

ваеннага губернатара гэтай тэрыторыі ці, пры адсутнасці ваеннага губернатара ў пэўнай тэрыторыі, непасрэдна ваеннага міністра. Арыштаваных патэнцыяльна небяспечных чужынцаў трэба ўтрымліваць у месцы зняволення, спецыяльна азначаным згодна рашэнню служачага, які адказаны за выкананне дадзеных загадаў, альбо міністра юстыцыі на тэрыторыі кантынентальнай частцы ЗША, Аляскі, Пуэрта Рыка і Віргінскіх астравоў альбо ваеннага міністра ў Зоне Канала, на Гавайскіх і Філіпінскіх астравах; патэнцыяльна небяспечныя чужынцы будуць утрымлівацца там да распараджэння ваеннага міністра ці міністра юстыцыі.

(8) Патэнцыяльна небяспечныя чужынцы могуць прыехаць у ЗША толькі згодна з працэдурай прадугледжанай Пракламацыяй Прэзідэнта ад 14 лістапада 1941 г. і іншымі заканадаўчымі актамі, якія могуць яшчэ быць выдадзены.

(9) Калі міністр юстыцыі ЗША ў кантынентальнай частцы ЗША, на Алясцы, ў Пуэрта Рыка і на Віргінскіх астравах ці ваенны міністр у Зоне Канала, на Гавайскіх і Філіпінскіх астравах знойдуць неабходным для забеспячэння грамадскай бяспекі выслаць патэнцыяльна небяспечных чужынцаў з пэўнай тэрыторыі вакол умацаваных фортаў, ваенных лагераў, арсеналаў, аэрапартоў, узлётна-пасадачных палос, авіяцыйных баз, электрастанцый ці іншых энэргаўсталяванняў, дамб ГЭС, дзяржаўных навігацыйных суднаў, ваенных верфяў, пірсаў, докаў, сухіх докаў, альбо фабрыкі, завода, майстэрні, складскоў пляцоўкі ці складскога памяшкання, звязаных з вырабам баяпрыпасаў, зброі і іншых рэчаў, якімі могуць карыстацца Армія і Флот ЗША, ці краіны-хаўрусніцы ЗША, ці краіны, маючыя нейкае дачыненне да нацыянальнай бяспекі ЗША. Таксама, калі будзе прынята рашэнне, што пражыванне патэнцыяльна небяспечных чужынцаў на тэрыторыі ля пэўнага канала, прыстані, пірса, доку, сухога доку, якімі карыстаюцца гандлёвыя караблі вызначанага танажу, складу, элеватару чыгуначным дэпо ці іншым аб'ектам размяшкання ці перавозкі пагражае грамадскай бяспекі, то патэнцыяльна небяспечным чужынцам будзе забаронена знаходзіцца на тэрыторыі такіх аб'ектаў і ў непасрэднай блізкасці да іх. Кожны патэнцыяльна небяспечны чужынец, якога знойдуць на тэрыторыі такіх аб'ектаў, вызначаных распараджэннем міністра юстыцыі ці ваеннага міністра, ці ў непасрэднай блізкасці да іх, будзе адказваць за парушэнне гэтых пастановаў згодна з вышэйапісанымі распараджэннямі.

(10) На тэрыторыі кантынентальнай частцы ЗША, Аляскі, Пуэрта Рыка і Віргінскіх астравоў патэнцыяльна небяспечны чужынец можа змяніць месца жыхарства, род заняткаў ці яшчэ з нейкай мэтай ездзіць па гэтай тэрыторыі толькі пры адпаведным дазvole міністра юстыцыі, які ўпаўнаважаны кантраляваць перамяшканне патэнцыяльна небяспечных чужынцаў у кантынентальнай частцы ЗША, на Алясцы, ў Пуэрта Рыка і на Віргінскіх астравах для забеспячэння грамадскай бяспекі.

(11) На тэрыторыі Зоны Канала, на Гавайскіх і Філіпінскіх астравах патэнцыяльна небяспечны чужынец можа змяніць месца жыхарства, род заняткаў ці яшчэ з нейкай мэтай ездзіць па гэтай тэрыторыі толькі пры адпаведным дазvole ваеннага міністра, які ўпаўнаважаны кантраляваць перамяшканне патэнцыяльна небяспечных чужынцаў у Зоне Канала, на Гавайскіх і Філіпінскіх астравах для забеспячэння грамадскай бяспекі.

(12) Патэнцыяльна небяспечны чужынец ня мае права знаходзіцца на магістралі водным, падземным і паветраным шляху, чыгунцы, будынку ці іншым аб'екце, забароненым для наведвання пабочных.

(13) Патэнцыяльна небяспечны чужынец ня мае права належыць да арганізацый, шэраг якіх вызначаецца міністрам юстыцыі, ці супрацоўнічаць з імі; таксама патэнцыяльна небяспечным чужынцам забаронена абараняць і падтрымліваць ідэі і дзеянні такіх арганізацый і наведваць іх сходы, мець ці распаўсюджваць іх літаратуру і агітацыйныя альбо іншыя матэрыялы.

Гэтая пракламацыя і ўсе пастановы, якія знаходзяцца ў ёй маюць юрыдычную сілу над усімі тэрыторыямі, што знаходзяцца пад юрысдыкцыяй ЗША.

ПАДЦВЯРДЖАЮ гэты дакумент уласным подпісам і дзяржаўнай пячаццю Злучаных Штатаў.

Складзена ў горадзе Вашынгтоне, у сёмы дзень снежня ў годзе ад нараджэння нашага Госпада адна тысяча дзевяцьсот сорок першым, а ад абвяшчэння Незалежнасці Злучаных Штатаў Амерыкі сто шэсцьдзясят шостым.

ФРАНКЛІН Д. РУЗВЕЛЬТ

На беларускую мову перакладалі:

Бацяноўская Г.

Варакса А.

Галеява В.

Дуброўскі У.

Емельянчык Т.

Іванова А.

Леановіч Г.

Лыпава А.

Шымко А.

ПРЭЗІДЭНТСКАЯ ПРАКЛАМАЦЫЯ

ЧУЖЫНЦЫ

№2526

Патэнцыяльна небяспечныя чужынцы – немцы
Юрыдычнае абгрунтаванне

ПАКОЛЬКІ пунктам 21 Раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША [11 F. C. A., tit. 50, § 21] прадугледжана наступнае, а менавіта: “Калі аб’яўлена вайна паміж ЗША і нейкай іншай дзяржавай ці калі ажыццяўляецца спроба агрэсіі супраць тэрыторыі ЗША, ці існуе пагроза такой агрэсіі і Прэзідэнт публічна абвяшчае аб гэтым, усе грамадзяне ці падданыя варожай дзяржавы ва ўзросце ад 14 год, якія будуць знаходзіцца на тэрыторыі ЗША і не будуць на гэты час натуралізаваны могуць падлягаць арышту, затрыманню, альбо высылкі ,як патэнцыяльна небяспечныя чужынцы. Прэзідэнт упаўнаважаны ў такім выпадку выдаць пракламацыю ці нейкі іншы юрыдычны дакумент, які вызначае шэраг неабходных мер, якія дзяржава мусіць ажыццявіць супраць патэнцыяльна небяспечных чужынцаў, ступень абмежавання іх свабоды і ў якіх выпадках, і ўмовы, на якіх будзе дазволена іх пражыванне ў краіне, а таксама механізм высылкі тых, каму недазволена застацца ў ЗША і хто адмовіўся пакінуць краіну; таксама Прэзідэнт павінен выдаць іншыя неабходныя пастановыдзеля забеспячэння грамадскай бяспекі.”

І ПАКОЛЬКІ пунктамі 22, 23 і 24 раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША [11 F. C. A., tit. 50, § § 22 to 24] прадугледжаны шэраг іншых юрыдычных мер адносна патэнцыяльна небяспечных чужынцаў:

ПРАКЛАМАЦЫЯ

ТАКІМ ЧЫНАМ, Я, ФРАНКЛІН Д. РУЗВЕЛЬТ, ПРЭЗІДЭНТ Злучаных Штатаў і Галоўнакамандуючы Арміі і Флоту ЗША, публічна абвяшчаю аб пагрозе ўзброенай агрэсіі

супраць тэрыторыі ЗША з боку Германіі.

ПРАВІЛЫ ПАВОДЗІН, УСКЛАДЗЕННЯ НА ПАТЭНЦЫЯЛЬНА НЕБЯСПЕЧНЫХ ЧУЖЫНЦАЎ

На падставе ўлады, ўскладзенай на мяне Канстытуцыяй ЗША і вышэйазначанымі пунктамі Кодэкса законаў ЗША, я абвешчаю правілы паводзін, якія Злучаныя Штаты ўскладаюць на грамадзян Германіі, ва ўзросце ад 14 год, якія будуць знаходзіцца на тэрыторыі ЗША ці на тэрыторыі, якая знаходзіцца пад юрысдыкцыяй ЗША і не будуць на гэты час натуралізаваны; гэтыя асобы данай Пракламацыяй і вышэй азначанымі пунктамі Кодэкса законаў ЗША вызначаюцца як патэнцыяльна небяспечныя чужынцы і яны мусяць дзейнічаць згодна з наступнымі правіламі паводзін:

Усе патэнцыяльна небяспечныя чужынцы павінны прытрымлівацца мірных паводзін у адносінах да ЗША, не ўчыняць злачынстваў супраць грамадскай бяспекі, не парушаць ні федэральных законаў, ні законаў асобных штатаў ці тэрыторый ЗША, не ажыццяўляць варожых дзеянняў ці дапамогі ворагам ЗША інфармацыяй ці нейкім іншым чынам, не ўмешвацца ў справу абароны ЗША, палітычных працэсаў і грамадскай думкі краіны ні словам, ні ўчынкам; і строга выконваць усе пастановы Прэзідэнта, як гэтую, так і тыя, што яшчэ могуць быць выдадзены.

Усе патэнцыяльна небяспечныя чужынцы падлягаюць абмежаванню свабоды, затрыманню ці дэпартацыі з тэрыторыі ЗША згодна з чынам, прадугледжаным пунктамі 23 і 24 раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША і згодна з пастановамі, якія пэўным чынам абвешчаны Прэзідэнтам.

АБАВЯЗКІ МІНІСТРА ЮСТЫЦЫІ І ВАЕННАГА МІНІСТРА

На падставе ўскладзенай на мяне ўлады я загадваю міністру юстыцыі выканаць ўсе гэтыя пастановы адносна правілаў паводзін патэнцыяльна небяспечных чужынцаў на тэрыторыі кантынентальнай частцы ЗША, Пуэрта Рыка, Віргінскіх астравоў і Аляскі, а ваеннаму міністру загадваю выканаць ўсе гэтыя пастановы адносна правілаў паводзін патэнцыяльна небяспечных чужынцаў на тэрыторыі Зоны Панамскага канала, Гавайскіх астравоў і Філіпінскіх астравоў. Кожны з іх ўпаўнаважаны затрымліваць патэнцыяльна небяспечных чужынцаў дзеля вызначэння неабходнасці пазбавіць іх свабоды ці дэпартаваць з тэрыторыі краіны згодна з пэўнымі пастановамі. Для правядзення ў жыццё гэтых пастаноў на тэрыторыі кантынентальнай частцы ЗША, Пуэрта Рыка, Віргінскіх астравоў і Аляскі міністр юстыцыі ўпаўнаважаны карыстацца паслугамі адпаведных дзяржаўных структур, як на федэральным, так і на мясцовым узроўні, згодна з яго ўласным выбарам. Падобным чынам, ваенны міністр, здзяйсняючы гэтыя пастановы ў Зоне Канала, на Гаваях і Філіпінах, ўпаўнаважаны карыстацца паслугамі адпаведных структур, як на федэральным, так і на мясцовым узроўні, згодна з яго ўласным выбарам. Усе гэтыя дзяржаўныя структуры надзяляюцца усімі неабходнымі паўнамоцтвамі для выканання вышэй азначаных пастаноў згодна з распараджэннямі міністра юстыцыі ці ваеннага міністра.

ПАСТАНОВЫ

Пастановы, якія азначаны ў пракламацыі №2525 ад 7 снежня 1941 адносна падданых Японіі трэба лічыць ўключанымі ў склад гэтай пракламацыі, і іх дзеянне распаўсюджваецца на тых, хто гэтай пракламацыяй вызначаны як патэнцыяльна небяспечныя чужынцы.

Гэтая пракламацыя і ўсе пастановы, якія знаходзяцца ў ёй маюць юрыдычную сілу над усімі тэрыторыямі, што знаходзяцца пад юрысдыкцыяй ЗША.

ПАДЦВЯРДЖАЮ гэты дакумент уласным подпісам і дзяржаўнай пячаццю Злучаных Штатаў.

Складзена ў горадзе Вашынгтоне, ў восьмы дзень снежня ў годзе ад нараджэння нашага Госпада адна тысяча дзевяцьсот сорок першым, а ад абвяшчэння Незалежнасці Злучаных Штатаў Амерыкі сто шэсцьдзясят шостым.

ФРАНКЛІН Д. РУЗВЕЛЬТ

На беларускую мову перакладалі:

Гоца А.

Лемяшэўская М.

Музыра С.

Пятрашко Ю.

Сенькавец А.

Цыганкова К.

Чарнейка В.

ПРЭЗІДЭНТСКАЯ ПРАКЛАМАЦЫЯ

ЧУЖЫНЦЫ

№2527

Патэнцыяльна небяспечныя чужынцы – італьянцы
Юрыдычнае абгрунтаванне

ПАКОЛЬКІ пунктам 21 Раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША [11 F. C. A., tit. 50, § 21] прадугледжана наступнае, а менавіта: “Калі аб’яўлена вайна паміж ЗША і нейкай іншай дзяржавай ці калі ажыццяўляецца спроба агрэсіі супраць тэрыторыі ЗША, ці існуе пагроза такой агрэсіі і Прэзідэнт публічна абвяшчае аб гэтым, усе грамадзяне ці падданыя варожай дзяржавы ва ўзросце ад 14 год, якія будуць знаходзіцца на тэрыторыі ЗША і не будуць на гэты час натуралізаваны могуць падлягаць арышту, затрыманню, альбо высылкі ,як патэнцыяльна небяспечныя чужынцы. Прэзідэнт упаўнаважаны ў такім выпадку выдаць пракламацыю ці нейкі іншы юрыдычны дакумент, які вызначае шэраг неабходных мер, якія дзяржава мусіць ажыццявіць супраць патэнцыяльна небяспечных чужынцаў, ступень абмежавання іх свабоды і ў якіх выпадках, і ўмовы, на якіх будзе дазволена іх пражыванне ў краіне, а таксама механізм высылкі тых, каму недазволена застацца ў ЗША і хто адмовіўся пакінуць краіну; таксама Прэзідэнт павінен выдаць іншыя неабходныя пастановыдзеля забеспячэння грамадскай бяспекі.”

І ПАКОЛЬКІ пунктамі 22, 23 і 24 раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША [11 F. C. A., tit. 50, § § 22 to 24] прадугледжаны шэраг іншых юрыдычных мер адносна патэнцыяльна небяспечных чужынцаў:

ПРАКЛАМАЦЫЯ

ТАКІМ ЧЫНАМ, Я, ФРАНКЛІН Д. РУЗВЕЛЬТ, ПРЭЗІДЭНТ Злучаных Штатаў і Галоўнакамандуючы Арміі і Флоту ЗША, публічна абвяшчаю аб пагрозе ўзброенай агрэсіі супраць тэрыторыі ЗША з боку Італіі.

ПРАВІЛЫ ПАВОДЗІН, УСКЛАДЗЕННЯ НА ПАТЭНЦЫЯЛЬНА НЕБЯСПЕЧНЫХ

ЧУЖЫНЦАЎ

На падставе ўлады, ўскладзенай на мяне Канстытуцыяй ЗША і вышэй азначанымі пунктамі Кодэкса законаў ЗША, я абвясчаю правілы паводзін, якія Злучаныя Штаты ўскладаюць на падданных Італіі, ва ўзросце ад 14 год, якія будуць знаходзіцца на тэрыторыі ЗША ці на тэрыторыі, якая знаходзіцца пад юрысдыкцыяй ЗША і не будуць на гэты час натуралізаваны; гэтыя асобы данай Пракламацыяй і вышэй азначанымі пунктамі Кодэкса ЗША вызначаюцца як патэнцыяльна небяспечныя чужынцы і яны мусяць дзейнічаць згодна з наступнымі правіламі паводзін:

Усе патэнцыяльна небяспечныя чужынцы павінны прытрымлівацца мірных паводзін у адносінах да ЗША, не ўчыняць злачынстваў супраць грамадскай бяспекі, не парушаць ні федэральных законаў, ні законаў асобных штатаў ці тэрыторый ЗША, не ажыццяўляць варожых дзеянняў ці дапамогі ворагам ЗША інфармацыяй ці нейкім іншым чынам, не ўмешвацца ў справу абароны ЗША, палітычных працэсаў і грамадскай думкі краіны ні словам, ні ўчынкам; і строга выконваць усе пастановы Прэзідэнта, як гэтую, так і тыя, што яшчэ могуць быць выдадзены.

Усе патэнцыяльна небяспечныя чужынцы падлягаюць абмежаванню свабоды, затрыманню ці дэпартацыі з тэрыторыі ЗША згодна з чынам, прадугледжаным пунктамі 23 і 24 раздзела 50 Кодэкса законаў ЗША і згодна з пастановамі, якія пэўным чынам абвешчаны Прэзідэнтам.

АБАВЯЗКІ МІНІСТРА ЮСТЫЦЫІ І ВАЕННАГА МІНІСТРА

На падставе ускладзенай на мяне улады я загадваю міністру юстыцыі выканаць ўсе гэтыя пастановы адносна правілаў паводзін патэнцыяльна небяспечных чужынцаў на тэрыторыі кантынентальнай частцы ЗША, Пуэрта Рыка, Віргінскіх астравоў і Аляскі, а ваеннаму міністру загадваю выканаць ўсе гэтыя пастановы адносна правілаў паводзін патэнцыяльна небяспечных чужынцаў на тэрыторыі Зоны Панамскага канала, Гавайскіх астравоў і Філіпінскіх астравоў. Кожны з іх ўпаўнаважаны затрымліваць патэнцыяльна небяспечных чужынцаў дзеля вызначэння неабходнасці пазбавіць іх свабоды ці дэпартаваць з тэрыторыі краіны згодна з пэўнымі пастановамі. Для правядзення ў жыццё гэтых пастаноў на тэрыторыі кантынентальнай частцы ЗША, Пуэрта Рыка, Віргінскіх астравоў і Аляскі міністр юстыцыі ўпаўнаважаны карыстацца паслугамі адпаведных дзяржаўных структур, як на федэральным, так і на мясцовым узроўні, згодна з яго ўласным выбарам. Падобным чынам, ваенны міністр, здзяйсняючы гэтыя пастановы ў Зоне Канала, на Гаваях і Філіпінах, ўпаўнаважаны карыстацца паслугамі адпаведных структур, як на федэральным, так і на мясцовым узроўні, згодна з яго ўласным выбарам. Усе гэтыя дзяржаўныя структуры надзяляюцца усімі неабходнымі паўнамоцтвамі для выканання вышэй азначаных пастаноў згодна з распараджэннямі міністра юстыцыі ці ваеннага міністра.

ПАСТАНОВЫ

Пастановы, якія азначаны ў пракламацыі №2525 ад 7 снежня 1941 адносна падданных Японіі трэба лічыць ўключанымі ў склад гэтай пракламацыі, і іх дзеянне распаўсюджваецца на тых, хто гэтай пракламацыяй вызначаны як патэнцыяльна небяспечныя чужынцы.

Гэтая пракламацыя і усе пастановы, якія знаходзяцца ў ёй маюць юрыдычную сілу над усімі тэрыторыямі, што знаходзяцца пад юрысдыкцыяй ЗША.

ПАДЦВЯРДЖАЮ гэты дакумент уласным подпісам і дзяржаўнай пячаццю Злучаных Штатаў.

Складзена ў горадзе Вашынгтоне, у васьмы дзень снежня у годзе ад нараджэння нашага

Госпада адна тысяча дзевяцьсот сорак першым, а ад абвяшчэння Незалежнасці Злучаных Штатаў Амерыкі сто шэсцьдзясят шостым.

ФРАНКЛІН Д. РУЗВЕЛЬТ

На беларускую мову перакладалі:

Верашчака Т.

Ерамеева Г.

Зайцева Ю.

Карэнецкая А.

Працэнка К.

Унучко Д.

Шчукіна А.

Пад навуковай рэдакцыяй А. Берстоўскага
Пераклад ажжыццяўлен у лістападзе 2009 г.

Загады 8972 і 9066 Ф. Д. Рузвельта
(Executive Orders 8972 and 9066)

Загад прэзідэнта № 8972 ад 12 снежня 1941 г.

Дазволіць ваеннаму міністру і міністру ваенна-марскога флоту стварэнне і падтрыманне ваеннай аховы і патрулявання, а таксама прыняцце іншых мер, якія адпавядаюць абароне стратэгічных аб'ектаў ад пашкоджання або знішчэння.

Паколькі Злучаныя Штаты ў цяперашні час знаходзяцца ў стане вайны, і існуе сур'ёзная і непасрэдная патэнцыяльная небяспека нападаў на стратэгічныя аб'екты краіны, што можа пагражаць нашай абароне; і

Паколькі Кангрэс Злучаных Штатаў на апошнім паседжанні прызнаў існаванне гэтай небяспекі, і вырашыў аб'яднаць намаганні па супрацьдзеянню тым, хто будзе перашкаджаць нацыянальнай абароне, і забяспечыць для іх цяжкія пакаранні.

Калі будзе палічана неабходным у інтарэсах нацыянальнай абароны, пры ўзнікненні небяспечных сітуацый або іншых неспрыяльных умоў, прыняць адмысловыя меры засцярогі ў узброенай ахове і патруляванні стратэгічных аб'ектаў ад пашкоджання альбо разбурэння.

Такім чынам, у сілу паўнамоцтваў, прадстаўленых мне як Прэзідэнту Злучаных Штатаў і як Галоўнакамандуючаму арміі і флоту Злучаных Штатаў, я загадваю ўпаўнаважыць ваеннага міністра, калі ён злічыць такія дзеянні неабходнымі або пажаданым, і міністра ваенна-марскога флоту, калі ён злічыць такія меры неабходнымі або пажаданымі, арганізаваць ахову і патруляванне стратэгічных аб'ектаў ад пашкоджання альбо знішчэння, як гэта прадугледжана ў Законе ад 20 красавіка 1918 г., 40 арт. 533, і папраўкамі, прадугледжанымі Законам ад 30 лістапада 1940 г., 54 арт. 1220, і Законам ад 21 жніўня 1941 г., 55 арт. 655.

Гэты загад не азначае абмежаванне або змена абавязкаў і адказнасці Федэральнага Бюро Расследаванняў, Міністэрства юстыцыі, у сувязі з расследаваннем магчымых дыверсій.

[Подпіс:] Франклін Рузвельт
Белы Дом, 12 снежня 1941г.

Пераклад на беларускую мову Д. Г. Унучко
23 красавіка 2012 г.

Загад 9066

Паколькі для паспяховага вядзення вайны неабходна прыняць усе магчымыя меры ў мэтах абароны ад шпіянажу і сабатажу абарончага комплексу і рэсурсаў, як гэта прадугледжана Раздзелам 4, Акта прынятага 20 красавіка 1918 г., 40 Стат. 533 і дапоўнена Актam прынятым 30 лістапада 1940 г., 54 Стат. 1220. і Актam прынятым 21 жніўня 1941 г., 55 Стат. 655 (Збор законаў ЗША.01 Раздзел 50, Падраздз. 104):

Я на падставе сваёй ўлады Прэзідэнта Злучаных Штатаў і Галоўнакамандуючага Арміі і Флоту загадваю ваеннаму міністру і вайсковым камандуючым, прызначаным на свае пасады ваенным міністрам, вызначаць зоны ваеннага кантролю ў кожным месцы, дзе адпаведны камандуючы лічыць мэтазгодным, і той працягласці якую ён лічыць неабходнай; з абмежаваннем права тых ці іншых асобаў на ўваход, знаходжанне ці выйсце з такой зоны згодна з распараджэннямі ваеннага міністра ці адпаведнага вайсковага камандуючага.

Ваенны міністр упаўнаважаны забяспечыць перасяленцаў з зон ваеннага кантролю транспартнымі сродкамі, харчаваннем, жыллем і іншым, што ваенны міністр ці пэўны вайсковы камандуючы лічыць неабходным для ажыццяўлення гэтага загаду. Зоны ваеннага кантролю вызначаныя ў пэўнай мясцовасці павінны замяніць сабой тэрыторыі забаронныя ці абмежаваныя для наведвання мінстрам юстыцыі згодна Пракламацыі 7 і 8 снежня 1941 г., пры гэтым мінстр юстыцыі больш не нясе ўскладзенай Пракламацыяй адказнасці за такія тэрыторыі.

Я ўпаўнаважваю ваеннага міністра і вайсковых камандуючых прымаць іншыя меры, якія яны будуць лічыць патрэбнымі каб забяспечыць выкананне абмежаванняў, прынятых у кожнай зоне ваеннага кантролю, у тым ліку выкарыстанне ўзброенных сіл і іншых федэральных структур і права на атрыманне дапамогі на ўзроўні асобных штатаў і мясцовых структур.

Я загадваю ўсім міністэрствам і іншым федэральным арганізацыям, у тым ліку аўтаномным, дапамагаць ваеннаму міністру і вайсковым камандуючым у справе выканання гэтага загаду, у тым ліку з забяспячэннем медыцынскай дапамогі і магчымасці гаспіталізацыі, харчавання, вопраткі, транспартных сродкаў, магчымасці выкарыстання зямлі, жылля, а таксама сродкаў альбо паслуг іншага роду.

Гэты загад не змяняе і не абмяжоўвае сілу загаду № 8972, ад 12 снежня 1941 г., а таксама не змяняе і не абмяжоўвае паўнамоцтвы Федэральнага бюро расследаванняў на правядзенне расследаванняў актаў сабатажу і паўнамоцтвы мінстра юстыцыі і яго міністэрства, якія яны атрымалі згодна пракламацыі ад 7 і 8 снежня 1941 г., дзеля кантролю патэнцыяна небяспечных чужынцаў; толькі ў на тэрыторыі прызначаных зон ваеннага кантролю іх паўнамоцтвы спыняюцца.

Падпісана:
Франклін Д. Рузвельт
Белы Дом
19 лютага 1942 г.

Пераклад на беларускую: Андрэя Берастоўскага
7 студзеня 2012 г.

XX стагодзе
Прамовы вядомых амерыканцаў

Ich Bin ein Berliner.

Прамова Д.Ф. Кенедзі
Прадмова да перакладу

Пераклад зроблены як мага бліжэй да мовы арыгінала, фразы, якія Кенедзі паўтараў двойчы, прапісаны двойчы. Прамова адбылася 26 чэрвеня 1963 г. ў З.Берліне падчас процістаяння паміж камуністычным і паўночнаатлантычным блокамі краін, пасля таго, як была пабудавана Берлінская сцяна. Распаўсюджаная думка, што фраза «Ich bin ein Berliner» выклікала смешачкі і была ўспрынята немцамі як «я булачка з джэмам» не мае пад сабой падставы, бо на нямецкай мове гэта можа азначаць «я адзін з жыхароў Берліна¹¹». На самой справе гэта фраза спарадзіла апладысменты і авацыі, што кожны можа праверыць праслухаўшы аўдыязапіс прамовы ў інтэрнеце¹².

Я маю гонар быць госцем вашага горада, па запрашэнню вашага выдатнага Мэра, які для ўсяго свету з'яўляецца ўвасабленнем барацьбы, якую вядзе Заходні Берлін. І яшчэ я маю гонар наведаць Федэратыўную Рэспубліку, дзе ўжо столькі гадоў ваш выдатны Канцлер працуе над усталяваннем дэмакратыі, свабоды і прагрэсу ў Германіі; таксама для мяне гонар прыехаць разам з маім суайчыннікам, генералам Клэям, які – быў у гэтым горадзе у самыя цяжкія моманты крызісу, і, калі спатрэбіцца, ізноў прыедзе.

Дзве тысячы гадоў таму, дзве тысячы гадоў таму найбольш пачэсным было казаць «civis Romanus sum¹³». Цяпер найбольш пачэсным будзе казаць «Ich bin ein Berliner¹⁴».

Дзякуй перакладчыку, які пераклаў маю нямецкую фразу.

У свеце ёсць шмат людзей, якія не разумеюць ці кажуць, што не разумеюць, розніцу паміж свабоднымі і камуністычнымі краінамі.

Хай яны прыедуць у Берлін.

Ёсць тыя, што кажуць, ёсць тыя, што кажуць, што камунізм – гэта тэндэнцыя будучыні.

Хай яны прыедуць у Берлін.

І ёсць тыя, што кажуць, у Еўропе ці дзе-небудзь яшчэ, з камуністамі можна супрацоўнічаць.

Хай яны прыедуць у Берлін.

А ёсць нават і некаторыя, якія кажуць, што камунізм гэта сапраўды ліхая сістэма, але яна дазваляе дасягнуць эканамічнага прагрэсу.

Хай яны прыедуць у Берлін¹⁵.

Свабода мае свае цяжкасці і дэмакратыя не з'яўляецца дасканалай. Але мы ніколі не спрабавалі будаваць сцяну каб утрымаць людзей у нас, не дазволіць ім пакінуць нас. Ад імя

11 “JFK: Ich bin ein Berliner (I am a jelly doughnut)” by David Emer, About.com Guide; accessed 27.06.2013, access mode: http://urbanlegends.about.com/cs/historical/a/jfk_berliner.htm

12 <http://www.americanrhetoric.com/speeches/jfkberliner.html> accessed 22.06.2013

13 Я рымскі грамадзянін (лат)

14 Я берлінец (ням.)

15 Гэту фразу Кенедзі сказаў двойчы: спачатку па-нямецку (Lass' sie nach Berlin kommen), потым па-англійску

ўсіх маіх суайчыннікаў, якія жывуць многія мілі адсюль па другі бок Атлантыкі, хачу сказаць, што яны вамі вельмі ганарацца, і яны далучаюцца да вас у гэтай гісторыі нават не глядзячы на адлегласць, гэтую гісторыю, што цягнецца ўжо 18 гадоў. Не ведаю аніводнага горада, які б быў у аблосе 18 гадоў і захаваў жыццёвую сілу і дужасць, і надзею і рашучасць, якія ёсць у Заходняга Берліна.

Сцяна – гэта найяскравейшая і найбольш відавочная дэманстрацыя недахопаў камуністычнай сістэмы, якую можа толькі бычыць увесь свет, але мы не радуемся гэтаму; бо гэта, як казаў ваш Мэр, злачынства не толькі супраць гісторыі, але і супраць чалавецтва, якое раздзяляе сем'і і разлучае мужа з жонкай, брата з сястрой і народ, які хоча жыць разам.

Усё што з'яўляецца, усё што з'яўляецца праўдай пра гэты горад, з'яўляецца праўдай пра Германію: сапраўдны працяглы мір не можа быць забяспечаны пакуль адзін з чатырох жыхароў Германіі не мае элементарнага права свабоднага чалавека – рабіць самастойны выбар. За 18 гадоў міра і добрасумленнасці гэта пакаленне жыхароў Германіі заслужыла права на свабоду, што ўключае права на ўз'яднанне сямей і народа ў стане працяглага міру і дабрачылівасці да кожнага.

Вы жывеце на абароненым востраве свабоды, але ваша жыццё – частка акіяна. Так дазвольце мне папрасіць вас у канцы маёй прамовы падняць вочы ад сённяшняй небяспекі на надзею заўтрашняга дня, ад свабоды, якую мае толькі горад Берлін ці Германія на свабоду, якая ахопіць увесь свет, ад гэтага шляху да міру і справядлівасці, ад сябе і нас да ўсяго чалавецтва.

Свабода недзяліма, і калі адзін чалавек зняволены і прыгнечаны, усе не маюць свабоды. Калі ўсе свабодны, тады мы чакаем, можам чакаць дня, калі гэты горад ізноў стане адзіным і гэта краіна, і гэты вялікі еўрапейскі кантынент на мірнай планеце, якая падае вялікія надзеі. Калі гэты дзень урэшце прыйдзе, а так і будзе, жыхары Заходняга Берліна будуць мець апраўданае задавальненне ад таго, што яны змагаліся за гэта ў першых радах амаль два дзясяцігоддзя.

Усе, усе свабодныя людзі, дзе б яны ні жылі, – грамадзяне Берліна.

А таму, як свабодны чалавек, я маю гонар сказаць «Ich bin ein Berliner».

Пер. на бел. А. Берастоўскага

У мяне ёсць мара¹⁶

(I have a Dream)

(Прамова зроблена на прыступках мемарыяла Лінкальна ў Вашынгтоне (акруга Калумбія) 28 жніўня 1963 года Марцінам Лютэрам Кінгам, барацьбітом за роўныя правы белага і чорнага насельніцтва ЗША)

Сотню гадоў таму вялікі амерыканец падпісаў Пракламацыю аб вызваленні нявольнікаў. Гэты гістарычны дакумент стаў як вялікае святло маяка надзеі для мільёнаў негрыянскіх рабоў, якія пакутавалі ў агні пякельнай нясправядлівасці. Гэта было падобна таму, як прыходзіць радасны світанак, каб пакласці канец доўгай ночы палону.

Але, праз сто гадоў пасля гэтай падзеі, мы мусім бачыць быць відавочцамі трагічнага факта, што негр яшчэ несвабодны. Праз сто гадоў жыццё негра яшчэ скавана наручнікамі сэгрэгацыі і ланцугамі дыскрымінацыі. Праз сто гадоў негр жыве на адзінокім востраве беднасці сярод шырокага акіяна матэрыяльнага дабрабыту. Праз сто гадоў негр чахне на перыферыі амерыканскага грамадства і робіцца выгнаннікам на ўласнай зямлі. Таму мы прыйшлі сёння сюды, каб звярнуць увагу на такое жудаснае становішча.

У некаторым сэнсе мы прыйшлі да капітала нашай краіны, каб атрымаць наяўныя грошы па чэку. Калі архітэктары нашай рэспублікі напісалі цудоўныя словы Канстытуцыі і Дэкларацыі незалежнасці, яны падпісалі пазыковае абавязацельства, якому кожны амерыканец меў стаць спадкаемцам. Гэты вексель быў абяцаннем, што ўсім людзям будуць гарантаваны неад'емныя правы на жыццё, свабоду і шуканне шчасця.

Сёння відавочна, што Амерыка анулявала пазыковае абавязацельства ў дачэнні да сваіх цёмнаскурых грамадзян. Замест таго каб выканаць гэты святы абавязак, Амерыка дала неграм незабяспечаны чэк, які ім вярнулі з нататкам "недастакова сродкаў". Але мы адмаўляемся паверыць, што банк справядлівасці стаў банкрутам. мы адмаўляемся паверыць, што ў сховішчах магчымасцяў нашай краіны недастаткова сродкаў. І вось мы прыйшлі каб атрымаць грошы па гэтаму чэку -- па чэку, які дасць нам па патрабаванню багацці свабоды і бяспекі справядлівасці. Таксама мы прыйшлі на гэта святое месца, каб нагадаць Амерыцы аб жорсткай неадкладнасці сучаснай рэчаіснасці. Няма часу на раскошу заспакаення ці на падобныя транквілізатарам паступовыя рэформы. Цяпер час перайсці з цёмнай і бязлюднай даліны сэгрэгацыі на сонечны шлях расавай справядлівасці. Цяпер час адчыніць дзвер магчымасцяў для ўсіх дзяцей Бога. Цяпер час выцягнуць нашу краіну з хісткіх пяскоў расавай несправядлівасці і паставіць яе на цвёрды падмурак братэрства.

Для краіны было б катастрофай прапусціць гэты момант і недаацэніць дыскрымінацыю неграў. Пякучае лета справядлівай незадаволенасці неграў не скончыцца, пакуль не прыйдзе жыватворная восень свабоды і роўнасці. Тысяча дзевяцьсот шэсцьдзясят трэці - гэта не канец, а пачатак. Тыя, хто спадзяецца, што неграм треба спусціць пару і супакоіцца, сутыкнуцца з жорсткай рэальнасцю, калі краіна вярнецца да свайго звычайнага жыцця. Не будзе ні міру, ні спакою, пакуль неграм не будуць дадзены іх грамадзянскія правы. Віхоры непарадкаў будуць далей трасці асновы нашай краіны, пакуль не настане дзень справядлівасці.

Але я маю нешта сказаць свайму народу, які стаіць на цёплым парозе, што вядзе ў палац спрядлівасці. У барацьбе за атрыманне месца, якое належыць нам па праву, мы не павінны запляміць сябе дрэннымі ўчынкамі. Хай не будзем мы праганяць смагу свабоды, піючы з

---

16 Там дзе Кінг цытаваў Біблію, пераклад узяты з Бібліі Васіля Сёмухі

келіха крыўды і нянавісці.

Мы заўсёды павінны весці сваю барацьбу на высокім узроўні годнасці і дысцыпліны. Мы не павінны дазволіць нашаму творчаму пратэсту апусціцца да фізічнага насілля. Зноў і зноў мы мусім уздымацца да велічных вышыняў супрацьстаяння фізічнай сіле сілай духу. Новы цудоўны баявы дух, што ахапіў негрыцянства, не павінен падштурхоўваць да недаверу ўсім белым людзям, бо многія з нашых белых братоў, як сведчыць аб гэтым іх прысутнасць тут сёння, зразумелі, што іх лёс звязаны з нашым лёсам, а іх свабода неразрыўна звязана з нашай свабодай. Мы не можам ісці ў адзіночку.

І пакуль мы ідзем, мы мусім прысягнуць, што пойдзем уперад. Мы не можам павярнуцца назад. Ёсць тыя, хто пытаюцца ў барацьбітоў за грамадзянскія правы: "Калі ўжо вы будзеце задаволены?" Мы не можам быць задаволенымі, пакуль нашы целы, стомленыя ад цяжкай дарогі не адпачнуць у матэлях ля шашы і гарадскіх атэлях. Мы не можам быць задаволенымі, пакуль асноўная магчымасць негра куды-небудзь пераехаць - гэта змяніць маленькае гэтта на гэтта паболей. Мы не можам быць задаволенымі, пакуль негр у Місісіпі не мае права галасаваць, а негр у Нью-Ёрку лічыць, што яму няма прычын удзельнічаць у выбарах. Не, не, мы не задаволеныя і не будзем задаволенымі, пакуль не пацячэ, як вада, суд і праўда - як моцны паток.

Я не маю сумненняў, што некаторыя з вас прайшлі праз цяжкасці і выпрабаванні. Некаторыя з вас прыйшлі сюды непасрэдна з-за кратаў. Некаторыя з вас прыйшлі з раёнаў, дзе ваша жаданне атрымаць свабоду сутыкнулася з навальніцай праследаванняў і вятрамі паліцэйскага самавольства. Вы сталі выпрабаванымі ваярамі ў разнастайных пакутах. Працягвайце сваю справу з верай у тое, што несправядлівыя пакуты будуць узнагароджаны.

Вяртайцеся ў Місісіпі, вяртайцеся ў Алабаму, вяртайцеся ў Джорджыю, вяртайцеся ў Луізіану, вяртайцеся ў трушчыбы і гэта нашых паўночных гарадоў і ведайце, што нейкім чынам гэта становішча можа і будзе мяняцца. Не будзем жа хістацца ў даліне адчаю.

Я вам кажу, сябры, што, нягледзячы на цяжкасці і расчараванні цяперашняга часу, у мяне ёсць мара. Гэта мара каранямі ўходзіць у амерыканскую мару.

У мяне ёсць мара, што аднойчы наша краіна ўстане і будзе жыць у згодзе з сваім крэда: "Мы зыходзім з той відавочнай праўды, што ўсе людзі створаны роўнымі."

У мяне ёсць мара, што аднойчы на чырвоных узгорках Джорджыі сыны былых рабоў і сыны былых рабаўладальнікаў здолеюць сесці разам за адным сталом брацтва.

У мяне ёсць мара, што аднойчы нават штат Місісіпі, штат-пустыня, што пячэ гарачынёй нясправядлівасці і прыгнёту, стане аазісам свабоды і правасуддзя.

У мяне ёсць мара, што чацвёрта маіх дзяцей будуць калі-небудзь жыць у краіне, дзе аб іх будуць судзіць не на падставе колеру іх скуры, а на падставе сутнасці іх характару.

У мяне сёння ёсць мара.

У мяне ёсць мара, што аднойчы штат Алабама, дзе цяпер з вуснаў губернатара цякуць словы ўмяшальніцтва і адмовы прызнаць федэральныя законы, пераўтварыцца ў месца дзе малыя чорныя хлопчыкі і дзяўчынкі здолеюць узяцца за рукі з малымі белымі хлопчыкамі і

дзяўчынкамі і гуляць разам як сёстры і браты.

У мяне сёння ёсць мара.

У мяне ёсць мара, што аднойчы кожны дол напоўніцца, і кожная гара і падгорак панізяцца, крывізны выпрастуюцца, і няроўныя дарогі зробіцца гладкімі; і з'явіцца слава Гасподня і ўбачыць гэта кожная плоць.

Гэта наша надзея. Гэта вера, з якой я вярнуся на Поўдзень. З гэтай верай мы выпілім з гары адчаю камень надзеі. З гэтай верай мы здолеем пераўтварыць лаянку сварак у нашай краіне ў прыгожую сімфонію братэрства. З гэтай верай мы здолеем разам працаваць, разам маліцца, разам змагацца, разам ісці за краты, разам змагацца за свабоду, ведаючы, што аднойчы мы будзем свабодныя.

Гэта будзе дзень, калі ўсе дзеці Бога змогуць спяваць з новым сэнсам словы: "Мая краіна, пра цябе, мілы край свабоды, пра цябе я спяваю. Зямля, дзе памерлі мае бацькі, зямля гонару пілігрыма, хай з кожнага горнага схілу звініць свабода."

І калі Амерыка мае стаць вялікай дзяржавай, гэта абавязкова павінна адбыцца. Так хай звініць свабода з чароўных узгоркаў Нью-Гэмпшыра. Хай звініць свабода з магутных гор Нью Ёрка. Хай звініць свабода з узвышша Алегені ў Пенсільваніі!

Хай звініць свабода з пакрытых снежнымі шапкамі скал Каларада!

Хай звініць свабода з фігурыстых горных вяршын Каліфорніі!

Але не толькі гэта; хай звініць свабода з Стоўн Маўнцін у Джорджыі!

Хай звініць свабода з Лукаўт Маўнцін у Тэнэсі!

Хай звініць свабода з кожнага пагорку і кожнай кратавіны ў Місісіпі. З кожнага ўзгорку хай звініць свабода.

Калі мы дадзім свабодзе зазвінец, калі мы дадзім ёй звінец з кожнай вёскі і хутара, з кожнага штата і горада, мы паскорым з'яўленне таго дня, калі ўсе дзеці Бога, чорныя і белыя, яўрэі і людзі з іншых народаў, пратэстанты і каталікі змогуць узяць адно аднаго за рукі і заспяваць стары негрыцянскі духоўны гімн: "Нарэшце свабодныя! нарэшце свабодныя! дзякуй Богу Ўсемагутнаму, мы нарэшце свабодныя!"

Пераклад з англійскай Андрэя Берастоўскага

Звяртанне Прэзідэнта ЗША Дж. У. Буша да нацыі 20 сакавіка 2003 г. ў пачатку Другой іракскай вайны.

(G.Bush Jr's. Address to the Nation on March 20, 2003)

"Шаноўныя суграмадзяне. Толькі што войскі Амерыкі і яе саюзнікаў распачалі ваенную аперацыю, мэта якой абязброіць Ірак, вызваліць іракскі народ і абараніць свет ад сур'ёзнай небяспекі.

Я даў загад, каб кааліцыйныя войскі атакавалі выбраныя аб'екты, важныя для вядзення вайны, дзеля таго каб зрабіць Садама Хусейна няздольным весці вайну. Гэтыя атакі - толькі пачатак шырокамасштабнай арганізаванай кампаніі.

Больш за 35 краін даюць нам неабходную падтрымку ад магчымасці карыстання марскімі і ваенна-паветранымі базамі да перадачы разведданных і лагістычнай інфармацыі аб размяшчэнні вайсковых злучэнняў.

Кожная дзяржава, якая прымае ўдзел у кааліцыі, вырашыла ўзяць на сябе пачэсны абавязак служэння на карысць агульнай абароны.

Звяртаюся да ўсіх мужчын і жаншчын, што служаць у арміі Злучаных Штатаў на Блізкім Усходзе, ад вас залежыць мір у неспакойным рэгіёне і на вас спадзяюцца прыгнечаныя людзі. Мы апраўдаем гэты давер.

Вораг, з якім вы будзеце ваяваць, зведае вашы ўмеласць і адвагу. Людзі, якіх вы вызваляеце, убачаць гонар і высакародны дух амерыканскіх вайскоўцаў.

У гэтай вайне Амерыка процістаіць ворагу, які зневажае канвенцыі аб вядзенні вайны і этычныя прынцыпы.

Садам Хусейн размяшчае іракскія войскі і зброю ў месцах, дзе шмат грамадзянскага насельніцтва, каб паспрабаваць выкарыстаць нявінных мужчын, жаншчын і дзяцей як шчыт для сваіх вайскоўцаў. Гэта будзе яго апошняе злачынства супраць свайго народа.

Хачу, каб і Амерыка, і ўвесь свет ведалі, што войскі кааліцыі будуць рабіць усё магчымае, каб не дазволіць нанясення шкоды мірнаму насельніцтву.

Наземная кампанія ў краіне памерам з Каліфорнію можа цягнуцца дольш і быць цяжэй, чым думаюць некаторыя, а дапамога іракцам пабудаваць адзіную стабільную і свабодную дзяржаву запатрабуе ад нас пастаяннай падтрымкі.

Мы ідзем у Ірак з павагай да яго грамадзян, да іх вялікай цывілізацыі і да іх рэлігійных перакананняў.

У нас няма іншай мэты адносна Ірака, як толькі ліквідаваць пагрозу і вярнуць кантроль над краінай у рукі народа.

Я ведаю, што сем'і нашых вайскоўцаў моляцца, каб тыя вярнуліся дадому здаровымі і як мага хутчэй.

Мільёны амерыканцаў зараз моляцца з вамі за бяспеку дарагіх вам людзей і мірнага

насельніцтва Ірака.

Вам належыць удзячнасць і пашана ад усяго амерыканскага народа за тую ахвяру, што вы прыносіце, і ведайце, што наша армія вернецца дадому як толькі яе місія будзе выканана.

Наша краіна ідзе на гэтую вайну неахвотна, але нашы мэты зразумелыя. Народ Злучаных Штатаў, а таксама і нашы сябры і хаўруснікі не будуць чакаць літасці ад злачыннага рэжыму, які пагражае выкарыстаннем зброі масавага знішчэння.

Мы сустрэнем гэту пагрозу зараз з арміяй, авіяцыяй, флотам, берагавой аховай і марской пяхотай, каб потым не прыйшлося сустракаць яе з арміяй пажарных, паліцыі і медыкаў на вуліцах нашых гарадоў.

Цяпер, калі пачаўся канфлікт, адзіная магчымасць яго скараціць - гэта прымаць рашучыя меры, і я завяраю вас, што ў гэтай кампаніі не будзе месца паўмерам, для нас не будзе ніякага іншага заканчэння вайны акрамя перамогі.

Мае суайчыннікі, пагроза нашай краіне і свету міне. Мы пройдзем праз гэты небяспечны час і працягнем мірную працу. Мы абаронім нашу свабоду. Мы прынесем свабоду іншым і пераможам.

Хай Бог блаславіць нашу краіну і яе абаронцаў."

Пераклад з англійскай Андрэя Берастоўскага, 29 кастрычніка 2013 г.

ДАДАТАК
Папраўкі да Канстытуцыі Злучаных Штатаў Амерыкі
(Amendments to the US Constitution)

Першыя 10 паправак складаюць Біль аб правах. Яны былі ратыфікаваны 15 снежня 1795 г.

1-я папраўка

Кангрэс не павінен прымаць ніякія законы ў падтрымку рэлігіі альбо для забароны магчымасцей свабодна яе вызнаваць; таксама нельга абмяжоўваць свабоду слова, друку, права на мірныя сходы і падаваць хадатайствы ўраду аб вырашэнні праблем.

2-я папраўка

Права насельніцтва на арганізацыю апаўчэння для абароны свабоды ў краіне, а таксама права валодаць зброяй і насіць яе не павінна абмяжоўвацца.

3-я папраўка

У мірны час ніводзін вайсковец не павінен быць размешчаны ў прыватным доме без дазволу яго ўладальніка, у час вайны размяшчэнне вайскоўцаў у прыватным жылле ажыццяўляецца згодна парадку, які прадугледжаны адпаведнымі законамі.

4-я папраўка

Права народа на гарантыі недатыкальнасці асобы, жылля, дакументаў і маёмасці ад беспадстаўных вобыскаў і канфіскацый не павінна парушацца, і ніякія распараджэнні такога роду не павінны выдавацца, інакш як пры дастатковых да таго заснаваннях, пацверджаных прысягай або заявай, і з падрабязным апісаннем месца, падлеглага вобыску, і асоб, падлеглых арышту ці прадметаў, падлеглых канфіскацыі.

5-я папраўка

Ніводная асоба не павінна прыцягвацца да адказнасці за злачынства, якое караецца смерцю, або за іншае ганебнае злачынства, інакш як у прысутнасці суду прысяжных ці згодна прыговору суду прысяжных, выключэнне складаюць судовыя працэсы ў арміі, флоце або ў народным апаўчэнні, падчас вайны ці іншай надзвычайнай сітуацыі, якая пагражае грамадскай бяспецы; аніводная асоба не павінна за адно і тое ж правапарушэнне двойчы падпадаць пагрозе пазбаўлення жыцця ці цялеснага пакарання. Ніхто не павінен прымушацца даваць паказанні і сведчанні супраць самога сябе; не павінен пазбаўляцца жыцця, свабоды або маёмасці без належнай прававой працэдуры; прыватная маёмасць не павінна канфіскоўвацца для грамадскіх патрэбаў без справядлівай узнагароды.

6-я папраўка

Пры ўсіх крымінальных ганеннях абвінавачваны мае права на неадкладны і публічны разгляд справы непрадузятым судом прысяжных таго штата і акругі, у якім злачынства здзейснена; прычым тэрыторыя такой акругі павінна быць вызначана законам загодзя; пры гэтым абвінавачваны мае права на інфармаванне пра існасць і падставы абвінавачвання, на вочную стаўку з сведкамі, якія паказваюць супраць яго, на абавязковы ўдзел сведкаў, якія могуць даваць паказанні ў яго абарону, і на дапамогу адваката для сваёй абароны.

7-я папраўка

Па ўсіх ісках, заснаваных на агульным праве, у якіх кошт аспрэчванага іску перавышае дваццаць долараў, захоўваецца права на суд прысяжных, і ніводзін факт, разгледжаны судом прысяжных, не можа быць перагледжаны якім-небудзь судом Злучаных Штатаў, інакш як у

адпаведнасці з нормаў агульнага права.

8-я папраўка

Празмерныя заклады не павінны патрабавацца, празмерныя штрафы не павінны накладацца, і жорсткія і незвычайныя пакаранні не павінны прызначацца.

9-я папраўка

Пералік у Канстытуцыі вызначаных правоў, не павіен тлумачыцца як адмаўленне ці прыніжэнне іншых правоў, якія захоўваюцца за народамі.

10-я папраўка

Паўнамоцтвы, не дэлегаваныя Злучаным Штатам Канстытуцыяй і не забароненыя ей, захоўваюцца адпаведна за штатамі, або за народамі.

11-я папраўка

Судовая ўлада Злучаных Штатаў не павінна распаўсюджвацца на якое-небудзь пазоўнае выкананне, заснаванае на агульным праве, ці праве справядлівасці, якое ўзбуджана, або вядзецца супраць аднаго са штатаў, грамадзянамі іншага штата, або грамадзянамі ці падданымі якой-небудзь замежнай дзяржавы.

Ратыфікавана 7 лютага 1795 г.

12-я папраўка

Выбаршчыкі збіраюцца па сваіх штатах і галасуюць па бюлетэням за Прэзідэнта і Віцэ-прэзідэнта, якія не павінны быць жыхарамі аднаго з імі штатаў; выбаршчыкі ў сваіх бюлетэнях вызначаюць асобу, за якую яны галасуюць як за Прэзідэнта, і ў асобных бюлетэнях асобу таго, за каго яны галасуюць як за Віцэ-прэзідэнта, і яны ж састаўляюць асобныя спісы ўсіх асоб, за якіх галасавалі як за Прэзідэнта, і ўсіх асоб, за якіх галасавалі як за Віцэ-прэзідэнта, з указаннем лічбы галасоў, паданых за кожную з іх; гэтыя спісы выбаршчыкі падпісваюць, сведчаць і накіроўваюць у апечатаным выглядзе ў месца знаходжання ўрада Злучаных Штатаў на імя Старшыні Сената; Старшыня Сената пры Сенаце і Палаце прадстаўнікоў распячатвае ўсе засведчаныя спісы, і пасля гэтага робіцца падлік галасоў; асоба, якая атрымала найбольшую лічбу галасоў, паданых за яго як за Прэзідэнта, становіцца Прэзідэнтам калі шуканая лічба складае большасць галасоў усіх прызначаных выбаршчыкаў; калі ж аніводная асоба не атрымвае такой большасці галасоў, тады з ліку асоб па спісе кандыдатаў у Прэзідэнты, атрымаўшых найбольшую лічбу галасоў, але не больш, чым з трох, Палата прадстаўнікоў неадкладна выбірае Прэзідэнта тайным галасаваннем. Галасаванне праводзіцца па штатах, і прадстаўніцтва ад кожнага штата мае адзін голас; у гэтым выпадку кворум складаюць члены Палаты прадстаўнікоў ад дзвюх трацін штатаў, і для абрання Прэзідэнта трэба большасць галасоў усіх штатаў. Калі палата прадстаўнікоў не абярэ Прэзідэнта да чацвёртага дня наступнага сакавіка, Віцэ-прэзідэнт будзе выконваць абавязкі Прэзідэнта, як і ў выпадку смерці, ці іншай канстытуцыйнай няздольнасці Прэзідэнта. Асоба, якая атрымала найбольшую лічбу галасоў, паданых за яго як за Віцэ-прэзідэнта, становіцца Віцэ-прэзідэнтам калі лічба складае большасць галасоў усіх прызначаных выбарнікаў, а калі ніводная асоба не атрымае большасці галасоў, тады з двух кандыдатаў па спісе, што атрымалі найбольшую лічбу галасоў. Сенат абірае Віцэ-прэзідэнта; у гэтым выпадку кворум складаюць дзве траціны ўсіх сенатараў і для абрання Віцэ-прэзідэнта патрэбна большасць галасоў усіх сенатараў. Але ніводная асоба, не падлеглае паводле канстытуцыйных патрабаванняў абранню на пасаду Прэзідэнта, не павінна быць абрана на пасаду Віцэ-прэзідэнта Злучаных Штатаў.

Ратыфікавана 15 чэрвеня 1795 г.

13-я папраўка

Раздзел 1. Рабства і прымусовая праца за выключэннем формы пакарання за злачынства, калі прычаснаць абвінавачанага да яго даказана, павінна быць забаронена як на ўсёй тэрыторыі Злучаных Штатаў, так і ў кожным месцы, якое знаходзіцца пад юрысдыкцыяй ЗША.

Раздзел 2 Кангрэс павінен прыняць адпаведныя законы, каб ажыццявіць гэту пастанову.

Ратыфікавана 6 снежня 1865 г.

14-я папраўка

Раздзел 1. Усе асобы, народжаныя або натуралізаваныя ў Злучаных Штатах і падпарадкаваныя іх юрысдыкцыі, з'яўляюцца грамадзянамі Злучаных Штатаў і таго штата, дзе яны пражываюць. Ніводзін штат не павінен выдаваць ці ўжываць законы, якія абмяжоўваюць прывілеі і лгаты грамадзян Злучаных Штатаў; штат не можа пазбаўляць каго-небудзь жыцця, свабоды ці маёмасці без належнай прававой працэдуры; не можа адмаўляць асобе ў межах сваёй юрысдыкцыі ў аднолькавай абароне на аснове законаў.

Раздзел 2. Месцы ў Палаце прадстаўнікоў размяркоўваюцца паміж асобнымі штатамі паводле колькасці іх насельніцтва, у якую ўваходзяць усе жыхары кожнага штату, выключаючы не абкладзеных падаткам індзейцаў. Але, калі пры правядзенні выбараў Прэзідэнта і Віцэ-прэзідэнта Злучаных Штатаў, прадстаўнікоў у Кангрэс, службовых асоб выканаўчай ці судовай улады штата, або членаў легіслатуры штату, ў праве голасу будзе адмоўлена каму-небудзь з жыхароў мужчынскага полу якія дасягнулі ўзросту дваццаці аднаго года і якія з'яўляюцца грамадзянамі Злучаных Штатаў, або гэты права будзе абмежавана па якіх-небудзь іншых заснаваннях, за выключэннем удзелу ў паўстанні ці ў іншым злачынстве, то норма прадстаўніцтва ад гэтага штату павінна быць паменшана ў той прапорцыі, у якой лічба такіх грамадзян мужчынскага полу суадносіцца з агульнай лічбай грамадзян мужчынскага полу гэтага штата, дасягнуўшых дваццаці аднаго года.

Раздзел 3. Ніводная асоба не можа быць сенатарам ці прадстаўніком у Кангрэсе, ці выбаршчыкам Прэзідэнта і Віцэ-прэзідэнта, або займаць якую-небудзь пасаду, грамадзянскую ці вайсковую, федэральнага ўзроўню, ці на якім-небудзь штатам, калі яно ў якасці члена Кангрэса ці службовай асобы Злучаных Штатаў, або члена легіслатуры якога-небудзь штату, або службовай асобы выканаўчай ці судовай улады штату, раней прыняўшы прысягу, што будзе падтрымліваць Канстытуцыю Злучаных Штатаў, пасля ўдзельнічала у паўстанні супраць Злучаных Штатаў, або аказвала дапамогу ці падтрымку іх ворагам. Але Кангрэс можа дзвюма трацінамі галасоў кожнай з палат ліквідаваць такое абмежаванне.

Раздзел 4. Правамернасць дзяржаўнага абавязку Злучаных Штатаў, прызнанага законам, уключаючы грашовыя абавязкі па выплаце пенсій і выдачы ўзнагарод за службу пры падушэнні хваляванняў ці паўстання, не ставіцца пад сумненне. Але ні Злучаныя Штаты, ні які-небудзь штат, не павінны прымаць на сябе абавязання, альбо выплачваць якія-небудзь грошы, прынятыя для аказання дапамогі паўстанню супраць Злучаных Штатаў, або для задавальнення якіх-небудзь прэтэнзій з нагоды страты ці вызвалення нявольніка; усе такія абавязкі, абавязанні і прэтэнзіі павінны лічыцца незаконнымі і несапраўднымі.

Раздзел 5. Кангрэс абавязаны забяспечваць выкананне гэтага артыкула праз прыняцце адпаведнага заканадаўства.

Ратыфікавана 9 чэрвеня 1868 г.

15-я папраўка

Раздзел 1. Права голасу грамадзяніна Злучаных Штатаў не павінна аспрэчвацца ці абмяжоўвацца Злучанымі Штатамі ці якім-небудзь штатам па прыкмеце расы, колеру скуры, або выкананні раней прымусовай працы.

Раздзел 2. Кангрэс абавязаны забяспечваць выкананне сапраўднага артыкула праз прыняцце адпаведнага заканадаўства.

Ратыфікавана 3 лютага 1870 г.

16-я папраўка

Кангрэс мае права ўсталёўваць і збіраць падаткі з прыбыткаў, якой бы ні была іх крыніца, не размяркоўваючы гэтыя падаткі паміж асобнымі штатамі і без уліку якога-небудзь перапісу ці падліку насельніцтва.

Ратыфікавана 3 лютага 1913 г.

17-я папраўка

У склад Сената ўваходзяць па два сенатара ад кожнага штату, абраных народам на шэсць гадоў; кожны сенатар мае адзін голас. Выбаршчыкі ў кожным з штатаў павінны адпавядаць патрабаванням, якія прад'яўляюцца да выбаршчыкаў найбольш шматлікай палаты легіслатуры штату. Калі ў прадстаўніцтве якога-небудзь штату, ў Сенате з'явіцца вакансіі, выканаўчая ўлада такога штату выдае загад на правядзенне выбараў для запаўнення гэтых вакансій пры той умове, што легіслатура штату можа ўпаўнаважыць выканаўчую ўладу здзейсніць часовыя прызначэнні да правядзення выбараў і абрання на вакантныя месцы ў тым парадку, які можа быць усталяваны легіслатурай. Гэта Папраўка не павінна тлумачыцца такім чынам, што яе дзеянне распаўсюдзіцца на абранне ці на тэрмін паўнамоцтваў сенатара, абранага да таго, як Папраўка набудзе моц як частка Канстытуцыі.

Ратыфікавана 8 красавіка 1913 г.

18-я папраўка

Раздзел 1. Праз год пасля ратыфікацыі гэтага артыкулу ,выраб, продаж і перавозка алкагольных напояў, увоз і вывоз іх дзеля спажывання на тэрыторыі Злучаных Штатаў і на ўсіх тэрыторыях, якія падпадаюць пад юрысдыкцыю Злучаных Штатаў, забараняюцца.

Раздзел 2. Кангрэс і асобныя штаты маюць сумеснай кампетэнцыю па ажыццяўленню гэтага артыкулу праз прыняцце адпаведнага заканадаўства.

Раздзел 3. Гэты артыкул не ўступае ў сілу, пакуль ён не будзе ратыфікаваны ў якасці Папраўкі да Канстытуцыі заканадаўствам асобных штатаў , у адпаведнасці з палажэннямі Канстытуцыі на працягу сямі гадоў пасля таго, як Кангрэс прадставіць яе штатам.

Ратыфікавана 16 студзеня 1919 г. Адменена 21-й папраўкай 5 снежня 1933 г.

19-я папраўка

Права голасу грамадзяніна Злучаных Штатаў не павінна аспрэчвацца ці абмяжоўвацца Злучанымі Штатамі ці якім-небудзь штатам па прыкмеце полу.

Кангрэс абавязаны забяспечваць выкананне палажэнняў гэтага артыкулу праз прыняцце адпаведнага заканадаўства.

Ратыфікавана 18 жніўня 1920 г.

20-я папраўка

Раздзел 1. Тэрміны паўнамоцтваў Прэзідэнта і Віцэ-прэзідэнта мінаюць апоўдні 20-го дня студзеня, а тэрміны паўнамоцтваў сенатараў і кангрэсменаў Палаты прадстаўнікоў – апоўдні 3-го дня студзеня таго года, калі зазначаныя паўнамоцтвы павінны былі б скончыцца, калі б гэты артыкул не быў ратыфікаваны; і з гэтага моманту пачынаюць вылічацца тэрміны паўнамоцтваў іх пераемнікаў.

Раздзел 2. Кангрэс збіраецца , прынамсі адзін раз на год, і такое паседжанне пачынаецца апоўдні 3-го дня студзеня, калі толькі Кангрэс праз прыняцце закону не назначыць іншы дзень.

Раздзел 3. Калі да таго дня, з якога пачынаецца тэрмін паўнамоцтваў абранага Прэзідэнта, наступіць яго смерць, Прэзідэнтам становіцца абраны Віцэ-прэзідэнт. Калі Прэзідэнт не быў абраны да дня, з якога пачынаецца тэрмін яго паўнамоцтваў, ці калі абраны Прэзідэнт не адпавядае патрабаванням да кандыдата на гэтую пасаду, тады абраны Віцэ-прэзідэнт выконвае абавязкі Прэзідэнта датуль, пакуль Прэзідэнт не зможа адпавядаць зазначаным патрабаванням; Кангрэс, калі ні выбраны Прэзідэнт, ні выбраны Віцэ-прэзідэнт не адпавядаюць патрабаванням да кандыдатаў на сваю пасаду, можа праз прыняцце закона вызначыць, хто менавіта будзе выконваць абавязкі Прэзідэнта, або вызначыць парадак абрання асобы, якой належыць выконваць абавязкі Прэзідэнта. Гэта асоба будзе выконваць адпаведныя абавязкі, пакуль Прэзідэнт або Віцэ-прэзідэнт не зможа адпавядаць патрабаванням, прад'яўляным да кандыдата на гэту пасаду.

Раздзел 4. Кангрэс можа , праз прыняцце закону , прадугледзіць меры на выпадак смерці каго-небудзь з асоб, з якіх Палата прадстаўнікоў, калі права выбару пераходзіць да яе, абірае Прэзідэнта, і на выпадак смерці каго-небудзь з асоб, з якіх Сенат, калі права выбару пераходзіць да яго, абірае Віцэ-прэзідэнта.

Раздзел 5. Раздзелы 1 і 2 уступаюць у сілу ў 15-й дзень кастрычніка, пасля ратыфікацыі гэтага артыкула.

Раздзел 6. Гэты артыкул не ўступае ў сілу, пакуль ён не будзе ратыфікаваны ў якасці Папраўкі да Канстытуцыі, легіслатурамі трох чвэрцей асобных штатаў на працягу сямі гадоў пасля яе прадстаўлення.

Ратыфікавана 23 студзеня 1933 г.

21-я папраўка

Раздзел 1. Васямнаццаты артыкул паправак да Канстытуцыі Злучаных Штатаў адмяняецца.

Раздзел 2. Перавозка ці ўвоз у які-небудзь штат, на якую-небудзь тэрыторыю ці ў якое-небудзь уладанне Злучаных Штатаў для даставы або спажывання алкагольных напояў у парушэнне законаў, што дзейнічаюць у іх, гэтым забараняецца.

Раздзел 3. Гэты артыкул не ўступае ў сілу, пакуль ён не будзе ратыфікаваны ў якасці Папраўкі да Канстытуцыі заканадаўчымі сходамі асобных штатаў, у адпаведнасці з палажэннямі Канстытуцыі на працягу сямі гадоў пасля таго, як Кангрэс прадставіць яго штатам.

Ратыфікавана 5 снежня 1933 г.

22-я папраўка

Раздзел 1. Аніводны не можа быць абрана на пасаду Прэзідэнта больш за два разы. Ніводны, калі ён займае пасаду Прэзідэнта , або выконваў абавязкі Прэзідэнта на працягу больш двух гадоў, замяшчаючы яго, не можа быць абрана на пасаду Прэзідэнта больш аднаго разу. Але гэты артыкул не выкарыстоўваецца ў адносінах да асобы, якая займае пасаду Прэзідэнта на момант, калі гэты артыкул прапанаваны Кангрэсам, і не перашкаджае на працягу тэрміну ўступу ў сілу гэтага артыкула якой-небудзь асобе, якая можа займаць пасаду Прэзідэнта або выконваць абавязкі Прэзідэнта, на працягу астатняга тэрміну.

Раздзел 2. Гэты артыкул не ўступае ў сілу, пакуль ён не будзе ратыфікаваны ў якасці Папраўкі да Канстытуцыі легіслатурамі трох чвэрцяў асобных штатаў на працягу сямі гадоў пасля таго, як Кангрэс прадставіў яго штатам.

Ратыфікавана 27 лютага 1951 г.

23-я папраўка

Раздзел 1. Акруга, якая з'яўляецца месцам знаходжання ўрада Злучаных Штатаў, прызначае ў парадку, усталяваным Кангрэсам:

Колькасць выбаршчыкаў Прэзідэнта і Віцэ-прэзідэнта роўную колькасці сенатараў і членаў

Палаты прадстаўнікоў у Кангрэсе, якую акруга магла б абраць, калі б была штатам. Але ні ў якім разе не ў большым ліку, чым ад найменш населенага штату; выбаршчыкі прызначаюцца ў дадатак да тых, якія прызначаюцца штатамі, і разглядаюцца пры выбарах Прэзідэнта як выбаршчыкі, прызначаныя ад штата; выбаршчыкі збіраюцца ў акрузе і выконваюць тыя абавязкі, якія ўсталяваны дванаццатай папраўкай.

Раздзел 2. Кангрэс абавязаны забяспечваць выкананне гэтага артыкула праз прыняцце адпаведнага заканадаўства.

Ратыфікавана 29 сакавіка 1961 г.

24-я папраўка

Раздзел 1. Права грамадзян Злучаных Штатаў удзельнічаць у галасаванні на кожных першасных ці іншых выбарах за Прэзідэнта ці Віцэ-прэзідэнта, за выбарнікаў Прэзідэнта ці Віцэ-прэзідэнта, або за сенатараў ці прадстаўнікоў у Кангрэсе, не павінна аспрэчвацца ці абмяжоўвацца Злучанымі Штатамі, або якім-небудзь штатам з прычыны няплаты якога-небудзь выбарчага ці іншага падатку.

Раздзел 2. Кангрэс мае права забяспечваць выкананне гэтага артыкулу праз прыняцце адпаведнага заканадаўства.

Ратыфікавана 23 студзеня 1964 г.

25-я папраўка

Раздзел 1. У выпадку адхілення Прэзідэнта ад пасады або яго смерці ці адстаўкі, Віцэ-прэзідэнт становіцца Прэзідэнтам.

Раздзел 2. Калі пасада Віцэ-прэзідэнта будзе вакантнай, Прэзідэнт прызначае Віцэ-прэзідэнта, які ўступае ў пасаду па ўхваленні большасцю галасоў абедзвюх палат Кангрэса.

Раздзел 3. Калі Прэзідэнт прадставіць таму, хто ў гэты час будзе Старшыней Сената і Спікеру Палаты прадстаўнікоў сваю пісьмовую заяву пра тое, што ён не ў стане здзяйсняць паўнамоцтвы і абавязкі сваёй пасады, такія паўнамоцтвы і абавязкі здзяйснююцца Віцэ-прэзідэнтам як выканаўцам абавязкаў Прэзідэнта датуль, пакуль Прэзідэнт не падасць ім пісьмовай заявы пра зваротнае.

Раздзел 4. Калі Віцэ-прэзідэнт і большасць вышэйшых службовых асоб дэпартаменту выканаўчай улады ці іншых падобных структур, юрыдычна ўпаўнаважаных Кангрэсам, пададуць таму, хто ў гэты час будзе Старшыней Сената і Спікеру Палаты прадстаўнікоў сваю пісьмовую заяву пра тое, што Прэзідэнт не ў стане ўжыццяўляць паўнамоцтвы і абавязкі сваёй пасады, Віцэ-прэзідэнт неадкладна прымае на сябе паўнамоцтва і абавязкі па пасадзе як выканаўца абавязкаў Прэзідэнта. Надалей, калі Прэзідэнт падасць таму, хто ў гэты час будзе Старшыней Сената і Спікеру Палаты прадстаўнікоў сваю пісьмовую заяву пра тое, што ён у стане ўжыццяўляць паўнамоцтвы і абавязкі па сваёй пасадзе, ён аднаўляе іх здзяйсненне, калі толькі Віцэ-прэзідэнт і большасць або вышэйшых службовых асоб дэпартаменту выканаўчай улады ці іншых падобных структур, юрыдычна ўпаўнаважаных Кангрэсам, не пададуць на працягу чатырох дзён таму, хто ў гэты час будзе Старшыней Сената і Спікеру Палаты прадстаўнікоў сваю пісьмовую заяву пра тое, што Прэзідэнт не ў стане ажыццяўляць паўнамоцтвы і абавязкі сваёй пасады. У гэтым выпадку Кангрэс мяркуе дадзенае пытанне, пазбіраўшыся для гэтай мэты на працягу сарака васьмі гадзін, калі тым часам не праводзіцца яго сесія. Калі Кангрэс на працягу дваццаці аднаго дня па атрыманні зазначанай пісьмовай заявы, або – калі Кангрэс не засядае на сесіі – на працягу дваццаці аднаго дня пасля таго, як ён павінен быў бы пазбірацца, вырашыць большасцю ў дзве траціны галасоў абедзвюх палат, што Прэзідэнт не ў стане здзяйсняць паўнамоцтвы і абавязкі па сваёй пасадзе, то Віцэ-прэзідэнт працягвае здзяйсняць іх як выканаўца абавязкаў Прэзідэнта; у адваротным выпадку Прэзідэнт аднаўляе здзяйсненне паўнамоцтваў і абавязкаў па сваёй пасадзе.

Ратыфікавана 10 лютага 1967 г.

26-я папраўка

Раздзел 1. Права грамадзян Злучаных Штатаў пачынаючы з васьмнаццаці гадоў і старэй удзельнічаць у галасаванні, не павінна аспрэчвацца або абмяжоўвацца Злучанымі Штатамі ці якім-небудзь штатам па прычыне ўзросту.

Раздзел 2. Кангрэс абавязан забяспечваць выкананне гэтага артыкула праз прыняцце адпаведнага заканадаўства.

Ратыфікавана 1 ліпеня 1971 г.

27-я папраўка

Ніводзін закон, які змяняе памеры ўзнагароды сенатараў і членаў Палаты прадстаўнікоў, не павінен уступаць у сілу да правядзення наступных выбараў у Палату прадстаўнікоў.

Прапанавана як пункт Білю аб правах, але не ратыфікавана разам з першымі 10 папраўкамі. Ратыфікавана 7 мая 1992 г. калі штат Мічыган згадзіўся з прыняццем гэтай папраўкі.

Пераклад на беларускую: Таццяна Пятровіч, Андрэй Берастоўскі

Тэкст арыгінала ўзят з: The Declaration of Independence and the Constitution of the United States of America. Published by the Cato Institute, 2000

24 красавіка 2012 г.